

Хараламби Баев

Шифърът
на Ювеналий
или
Иманярски
Ямбол

Хараламби БАЕВ

ШИФЪРЪТ
НА ЮВЕНАЛИН
ИЛИ
ИМАНЯРСКИ ЯМБОЛ
(От Инджето и
Вълчан войвода
до Бай Желязко
Императора)

Ямбол, 2010 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1 . Ямболският Клондайк (Още ямболски иманярски фолклор)	3
2. Епосът, наречен „Опис“, или Ямболският Клондайк-2	18
3. Златото под Старата черница	33
4. Бакаджика пали Руско-турска война!	40
5. Шифърът на Ювеналий	46
6. Няколко „Защо?“ за Бакаджика	53
7. Тайната на Бесарабчето	59
8. Пещерата на Д-р Момчилов	67
9. Екир Шукан паша алтън	77
10. Един император от Ямболско	86

Хараламби БАЕВ

ШИФЪРЪТ НА ЮВЕНАЛИЙ
ИЛИ ИМАНЯРСКИ ЯМБОЛ
(От Инджето и Вълчан войвода
до Бай Желязко Императора)

Българска, първо издание

Художествено оформление и корица:

Формат: 16/60/84

Издателски коли:

ЯМБОЛСКИЯТ КЛОНДАЙК

(ОЩЕ ЯМБОЛСКИ ИМАНЯРСКИ ФОЛКЛОР)

Когато през октомври 2003 г. излезе книгата ми „Ямболци от старо време“, малко изненадващо за мен, като че ли най-голям интерес у читателите предизвика поместената там моя статия „Елдорадо по Ямболски изградена върху тукашния иманярски фолклор. Поради този факт аз продължавам по същата тема, като по-надолу възнамерявам да изложя поредните иманярски легенди, „сведения“ и миражи, до които съм се добрал.

Започваме със село Поляна. Според „сведения“ (уж) от Турция на източния край на старите турски гробища „има един гроб на сина на местния султан. На гроба има забита плоча, 70 см над земята и 70 см в земята. На 70 см пред плочата и 70 см дълбоко има една тенекия злато и под нея още две тенекии, [т.е.] на три ката пари злато“ - обобщава информаторът. Следващите „данни“ визират с. Леярово. Осведомяваме се, че „на юг от селото, на около 3 км разстояние, има един манастир (параклис). Манастирът е 6 на 4 метра. Вътре в параклиса на средата има една плитка плоча. Под нея има 6 стъпала. Вътре е малка стая; в нея има един куп злато и чадър златен, побит на купа със злато. Няма препятствия“ - успокоява ни в края на информацията си иманярът. Според легенда под Доуруклийското кале (при с. Правдино) имало голямо подземие с „несметно съкро-

вице - злато, сребро и безценни камъни..." За Свети Илийските възвишения пък предание гласи, че там било свърталището на Кара Кольо. При големите скали имало пещери. В едната Кара Кольо сложил 9 катъра злато... Откъм пещерата бил и ходникът, водещ в голямо подземие под крепостта „Вишеград" на едноименния връх на около 6-7 км южно от Тополовград. В това подземие имало голямо съкровище. Тук били скрити златни статуи на конник и лъвове. В каменни сандъци имало много златни пари, накити и скъпоценни камъни. Имало и друг вход от високото. Той бил под геран, затулен с черна мраморна плоча... И със следващите данни оставаме в Сакара. Те са от интервю с елховски иманяр през лятото на 1993 година. На въпрос „Известни ли са ви иманета по нашия край?" интервюираният отговаря „компетентно": „Индже войвода има най-малко 5-6 хазни. Към с. Устрем има такава. Кара Кольо също немалко е заровил. Но документите им са затрити. Главно се работи по картите на Вълчан войвода и поп Мартин. Били са 7-8 войводи, които са имали специален шрифт. Историята им е описана в ръкопис, който притежават известни хора".

Доста неочаквано беше за мен като историк да откроя, че „храна" за твърдения като горецитираните дава и не кой да е, а един от най-тънките познавачи на нашето минало - академик Константин Иречек (1854-1918). В обнародваната още през 1875 г. своя „История на българите" той споменава и следното: „Друг такъв предводител [в борбата срещу кърджалиите - бел. на Х.Б.] е бил овчарят Дели Миндо. Веднъж кърджалиите го хванали и го отвели в лагера си в Каваклий [днешен Тополовград]. Той им дал клетва за вяност и бил приет в тяхната шайка. Но през нощта той убил с брадва 12 техни хазнодържатели (касиери) и избягал с цялата им

хазна". Щом чак чехът Иречек узнава за този случай, то можем да си представим как пък местните търсачи на Златния телец ще да са били заинтригувани къде ли, аджеба, е дянал хазната на кърджалиите Дели Миндо...

Ами какво пък има да допълваме или коментираме .по повод на следния откъс от доклад на австрийския дипломат в Цариград барон Херберт, който на 3 юни 1799 г. пише: „Последният панаир в Сливен, един от най-богатите, за който си спомнят, главно със стоки от Германия, приключи този път по най-задоволителен начин. Обаче търговците, които тръгнаха да се връщат със своите покупки, и сарафите със своите пари, бяха нападнати от Кара Фейзи с банда от кърджалии близо до Дервент [дн. с. Голям Дервент, Ямболско] на 4 часа [път] от Одрин. След упорита битка те [кърджалиите] станаха господари на кервана, оценен в пари и в стока на повече от три милиона пиастра..." Тук само ще уточним, че 3 млн. пиастра се равняват на 174 кг злато, т.е. „силовиат бос" Кара Фейзи (доброволно приел исляма българин от Брезник) и неговите „мутри" здравата са се „облажили"... А на търсачите на Ямболския Клондайк този (по немски прецизно документиран) факт дава обилна „храна" за размисъл и хронично безсъние...

От 1992 г. насам пък настолна книга за нашенските йманяри стана бестселърът на елховлията Кръстю Мутафчиев „Хомо сапиенс за произхода на Хомо сапиенс", където беше дадена доста обилна информация за (евентуалната) гробница в Странджа на египетската царица (богиня) от IX в. пр. Хр. с глава (маска) на котка БАСТЕТ.

[Впрочем ето какво заявява през септември 2003 г. споменатата тук малко по-долу племенница на баба Ванга Красимира Стоянова: „Това, което [Мутафчиев] разказва още от 1991 г., са пълни измишльотини на не-

нормален човек". А през декември същ. 2003 г. известният историк Божидар Димитров я подкрепя с думите: „В България има няколко луди, които пишат... Такъв е Кръстю Мутафчиев".]. Ако се съди по част 1 (от 1992 г.) и 2 (излязла през 1993 г.) на книгата, тази гробница би трябвало да е „в района на Градището в Малко Търново". Не така смята обаче един следовник на Индиана Джоунс от с. Кабиле, според когото гробницата на Бастет е в Ямболския дял от Странджа планина. В следващите редове ще приведем изцяло неговите прелюбопитни „сведения" по този въпрос, почерпени Бог знае от къде, но във всеки случай не от книгата на Кр. Мутафчиев. И така, както научаваме от кабиленеца, „в Странджа има 4 гробници на мумии. За едната от тях племенницата на Ванга говори. Тя пак е в Ямболския край.

През социализма районът ѝ е засекретен. На обекта копали военни заедно с хора от Историческия музей в София. Но после заровили дупката и си тръгнали. Обаче плочата на скалата с древни надписи си стои като указание. Това е Египетската гробница в Странджа на богинята Бастет. Поради секретността на обекта никой не каза дали е проникнато вътре или не. Имаше съмнения, че от тази „египетска“ гробница всичко е изнесено.

Няма такова нещо! - категоричен е кабиленецът. - Всичко вътре е непокътнато!" След това нашият авторитетен източник прави най-детайлно описание на гробницата. Научаваме, че „Тя има два входа. Източният е само на 10 м от подземието и близо до дупката, където е копано. А западният е на 28 м. Оттам може лесно да се влезе, но съществува „капан“. На двата входа има златни и сребърни украшения по 26 кг всяко. В гробницата лежи не египтянин, - твърди Кабиленецът - а древен прабългарски воин, вожд и шаман, който е имал връзка с египтяните. Мумията му лежи в саркофаг от 24-каратово злато и тежи 30 кг. Срещу саркофага му в гробницата е поставена статуята на богинята Бастет. Тя е там благодарение на дълговековното приятелство и сътрудничество между египетските фараони и праисторическите заселници по нашите земи. От тях всъщност египтяните са приели Бастет за своя богиня. До вождашаман са оставени златните и сребърните пособия, с които той е извършвал обредите и ритуалите си. Има и доспехи, украшения, златни съдове за храна. Общото им тегло е 640 кг. По тях има само по 3 кг сребро и 3 кг бронз; другото е чисто злато. На мраморна плоча са изписани трите имена, титлите и датите на раждане и смърт на починалия. Нашите учени обаче не могат да прочетат тези писания" - завършва задъхания си разказ

любителят на свободните умопостроения на историческа тема от с. Кабиле...

А сега, любезни читателю, се зареди с търпение, защото ще последват поне 20-ина големи и малки „информации“ за най-прекопавания от иманярите обект в Ямболския край - Бакаджиците. Нека най-напред „почетем“ „Златния кладенец“, който, ако се вярва на иманярско сведение от март 1986 г., се намира „на южния склон, от източния склон на Ямболския Бакаджик, точно на юг, отклонение по склона до 3 крачки, на 274 крачки“. И за да е сигурен, че няма да се объркаме, източникът още веднъж ни напътства прецизно: „Изкачете се на източния хълм, по посока на юг, и се спуснете надолу на 274 крачки от котата“. Какво ще намерим след изпълнението на това указание? - „На местност, 10 на 10 крачки в диаметър, има грамаден камък с размер 7 на 8-9 крачки. На камъка написахме нашите инициали К.П.К.С. - доверява ни малджията и продължава. - Слизайки отгоре, точно на юг, южна посока, ще пресечете на 114 крачки малка рекичка (дере). Кладенецът е засипан само със земя. На третия метър е оставен празен глинен съд. Намери ли се този съд, на около 7 м се стига до дъното на кладенеца, който до някъде е изпълнен със златото на пашата. Гърлото на кладенеца е с размери 2 на 2 метра“.

Ако ни се види малко имането на пашата от „Златния кладенец“, можем да проверим верността на пример на следващите няколко сведения. Едното от тях гласи, че на запад от оградата на манастира „Св. Спас“ има „един камък побит и на него - кез [мерник]. От кеза право надолу и на запад има нисък камък. Около 1 м под него има [нещо] като подмол. Той е запълнен с червени плочки и с ръце може да се разчистят и се отваря вход за 7-те ямурлуци и много злато - пари“.

Все така на запад от манастира „има на около 150-200 крачки скали - „Острите камъни“. Там има изписани две женски плитки и до тях вляво има една пукнатина, широка колкото да си пъхнеш ръката. Вътре в нея са истинските 2 плитки коса. Там близо има камък като толумба, плужек (гол охлюв) или гайда. На този камък - гайда има седло-място за сядане. Като седнеш и гледаш напред, ще видиш пукнатината. Там близо има плитък капак-каменна плоча. Вътре е като стая. Вътре има много злато на монети и пръчки. Няма препятствие. Трябва да се проветри“. Пак при тези „Остри камъни“ над Чарган имало „на три места по едно кръстче и под всяко кръстче има по едно бакърче злато“.

Досега бяхме на запад от Бакаджишкия манастир и щяхме да изтървем, че северно от него, само на 5 крачки „има една продълговата могилка и един дрен. До дрена на запад е могилната и край нея има една вада, от която е вземано пръст за трупане на могилната. В могилната има едно буре злато“.

Други сведения ни говорят, че на Бакаджика има място, наречено „Короната“. Там имало „една голяма скала. Под скалата има по-малка скала, един човешки бой висока. На нея отгоре има знак бастун. Тази скала е сложена от хайдутите, бутната точно върху входа. Под „бастуна“ е входът. Да се отмести тази скала и се отвори входът с 12 стъпала надолу и те водят в голямо подземие с 3 входа“. Току-що цитираната информация всъщност свършва преди най-интересното, а то естествено е какво имане ни чака в това подземие...

Следващата информация обаче не ни оставя да гадаем края като горната, а съвсем лаконично ни казва: „ТАУШАН-ЕТАК [в превод „Зайче леговище“ - бел. на Х.Б.]. Той се намира на запад от Хасан баир (тел. кула) От пукнатината на запад, на 5-крачки, е входът за малка

пещеричка, която е пълна със злато". Друго записано (в 2 варианта) иманярско сведение гласи: „Ямбол. Бакаджик. Воловете. Откъм Ямбол, на 60-70 крачки от тях на изток има старо дърво, на което стои дънерът. От дънера наблизно има капак от камък със скоба, покрит с 50-60 см земя. Вътре се спуска един човешки бой дълбоко. Тунелът върви на изток. Има в дясно разклонение, в него - два кюпа злато. II вариант: Върви се 200-300 м навътре, стига се до вода леденостудена. По този път имало ляво разклонение и завършва при натрупани дървета. Под дърветата са кюповете. Зад кюповете било зазидано".

Доста общо е следващото сведение за Бакаджика. От него разбираме, че имало „по една малка рекичка във водата една плоча голяма и на нея отгоре - една конска подкова и в средата един кръст. Подковата има по 3 клинцени дупки отстрани. Водата залива подковата. Под плочата има един казан злато". Друга малджийска информация ни насочва най-вероятно към югоизточния край на Големия Бакаджик, в близост до седловината (прелеза) между него и Малкия Бакаджик. Може би се визира връх Бакаджик (по чието име е наречена цялата верига), чието било представлява неравна дълга поляна, притисната от храсти и ниски дървета... Та някъде там, „в дъното на голямата поляна има голямо дърво, а от дясната му страна буен извор. На източната страна на дървото има един гроб - на Богдан от Ангеловата дружина и на Камен от Лефтеровата дружина. В гроба е заровен заедно с труповете целият данък от беглика. Буйното поточе минава от лявата страна на голямата поляна".

Към това сведение, което е дадено от варненец през 1986 г., има една добавка, че „от селото Къзклисе [в превод: Момина църква] до извора се ходи до икин-

дия пешком". Най-вероятно е визирано бургаското село Момина църква (бивше Желязково). То е доста далеч от Бакаджика, но до „икиндия" (т.е. времето преди залез слънце; навечер), т.е. след цял ден ходене, явно може да се стигне от това село до възвишението.

В статията си „Елдорадо по ямболски" (в книгата ми „Ямболци от старо време") представих иманярски данни за местността „Козарките", намираща се ниско в Големия Бакаджик между селата Иречеково и Люлин. Тук сега става въпрос за същите неща, но понеже са от друг информатор, съответно са и разказани по другояче. Разбираме, че в местността „Козарките" има една полянка, наречена „Арапската поляна", а на нея имало малка могилка от чакъл. Не става ясно дали на Арапската поляна или конкретно на могилката имало камък (плоча) с 4 бургийни дупки - 3-те еднакви, а четвъртата - по-голяма. Под камъка (плочата) бил входът, като на 2 м дълбочина се стигало в салон. Нататък сведенията гласят: „Там има желязна врата. Ключът е под възглавницата. В дясно има лост. Издърпваш лоста и вратата се отваря. От лявата ти страна има халка, от дясна страна - синджир с кука, който се доближава до тебе. С лявата ръка държиш халката, с дясната ръка - куката. За да се отстранят капаните, трябва да се закачи куката за халката". А капаните (препятствията) били 4: кладенци (дупки), покрити с бакърена ламарина, и „въртящи плочи". Последните съвети към проникналия под Арапската поляна са: „Върви се от лява страна по ръба" и „Да не се пипа с голи ръце! Не пипай!". А, междувпрочем, и тук, както и по-горе в случая с местността „Короната", не ни се казва какво по-точно да се надяваме, че ще намерим, след като се преборим с подлите капани...

В статията вече беше използван като иманярски ориентир Хасан баир. Това всъщност е най-високият ба-

каджишки връх - „Генерал Скобелев" (515 м), на който се намира радиорелейна станция. Та според следващите ни данни на около 600 крачки източно от Хасан баир има една голяма скала, висока един човешки бой. От източната страна на скалата имало 3 (или 5) „стъпала (басамаци) големи". Пред най-долното стъпало, точно на север, имало голям камък (плоча) и „под него, до пояс дълбоко, има вход. По стъпала се слиза в подземието при парите (голямо съкровище). Няма препятствие" - уведомява ни информаторът и допълва: „Входът е отварян от 5-6 години [разбирай - през 1980/81 г. - бел. на Х.Б.] и е маскиран с цели чимове земя. Той е към шосето. Трябва добре да се прегледа и намери".

Ако пък стъпиш на най-горния басамак на скалата и „коленичиш, ще гледаш на югозапад, като върви човек. И като спре (да се вижда само главата на човека), там, дето е спрял, под краката му има плитка плоча камък и по 7 стъпала се слиза в една стая, пълна със злато."

Нека сега мимоходом споменем 2 малки информации, вземащи за ориентир отново манастира „Св. Спас". Според едната „горе на върха, при манастира „Св. Спас", на югозапад има стъпала. При първото стъпало, откъм вратата на манастира, под него е входът. По 3 стъпала се влиза при парите". Втората информация лаконично известява, че на „на югоизток от манастира „Св. Спас", на 25 крачки, има една шахта-вход за подземието". За пари тук не се споменава...

Следващите иманярски „данни" се отнасят за Калето (или Римското кале) и обикновено имат за ориентир един камък с квадрат, в който пише „Нищо няма", и с едно кръстче до квадрата. Нека разгледаме тези „данни". От тях „научаваме" например, че югозападно от камъка с квадрата „на 3 крачки има три гроба.

Те са фалшиви - нямат човек. В гробовете има много пари злато". А само на една крачка западно от камъка „има вход, на един метър и половина дълбоко, който прави завой на дясно; на 5-6 крачки има съкровище". На север от камъка пък „на 5-6 крачки има камък не много голям. Да се подигне! Под него е входът за калето. Най-напред се отива на хайдушките пари, после - на римските с желязна врата."

Понякога е много трудно човек да се ориентира в иманярските предания, понеже нерядко те са твърде разнопосочни и взаимно противоречащи си или пък просто имат характерологичните особености на бълнувания или съновидения... Затова в следващите редове ще се помъча да извлека сравнително рационалното зърно от около 8 информации, насочващи ни към „Цар Константиновия подземен палат". (Предварително се отказвам да уточнявам на кой цар Константин по-конкретно е палатът, защото така се казват един български и 11 римовизантийски владетели...). За ориентир в този случай иманярите са си избрали канарата Телки-кая („Телки" значи „потник на кон" или „седло", а „кая" - камък, скала, канара), която се стигала „от манастира на юг, на 800 крачки, като се върви югозападно покрай стръмните скали". Телки-кая била от запад, на края на голямата скала, като „отдолу има скривалище за 10-15 човека. Там има отдолу Вълча стъпка, а отгоре има на канарата три гавани (дупки), а от изток има 2 израстъка, наречени гюрюци (големи мехове) - човек може да седне върху тях". На 10 крачки южно от [канарата с] „гюрюците" имало един камък, който „е срязан със злето и препасан с дълбок олук на муска [или „има 2 опаски като олуци"] и от двата края има по една буква П. От западна страна има стъпенка, а от север долу до земята има в един ред 5 бургийни дупки, а на гърба има от юг 12 бургийни дуп-

ки и всичко стават 17 броя" - прецизно изчислява „сложната" сметка малджията и ни уведомява, че този камък се казва „Препасаният камък". Нататък: от Препасания камък с муската право на изток водела една пътека. На 17 крачки от камъка, от дясно на пътеката имало една равна със земята скала, на която била изкована „каврама" (гладък (неназъбен) сърп, използван в цяла Югоизточна България - бел. на Х.Б.) и имало една дупка, която приличала на превозно (дръжка на котел - бел. на Х.Б.). Тази скала била закрыта леко с пръст и шума и от един храст. И тук вече настъпва вавилонско разноезичие по въпроса за входа към имането. Според едни той е точно под скалата с „каврамата", обаче е „запушен и замазан с восък и хоросан. Отива се на желязна врата (според някои - „пробита решетъчно" - бел. на Х.Б.)".

Според други „авторитети" обаче до входа се стига ето така: „На север от „Каврамата" има една грамадна дупка - навес в скалите и там отгоре има караул. И дето е мястото на караула има едно кръстче. И отдолу до кръстчето има револвер, който мери на 40 м право на юг - в „Каврамата", където е входът за една стая с много злато". За същата стая други ни препоръчват да минем под един „Камък с надпис с много имена" или твърдят, че „точно под Гюрюците е дупката за същата стая".

Предлага ни се и следният по-обиколен и трудоемък маршрут: „До „Каврамата" скалата е изсечена един метър и половина и в това място е запълнено с около 2 коля камъни. Като се изчистят камъните, там се отваря вход с желязна врата. Ключът е с два чатала долу до прага. Вземи го с ръкавица и отключи вратата! Почакай няколко часа да се проветри! Вътре е като стая". В тази стая ни „чака" един бакър, пълен с 48 оки монети (1 ока е 1,283 кг.). „Чака" ни и една турска табакера, в която е запечатано писмо. „Не го отваряй веднага - пре-

дупреждава ни иманярят - да не се повреди писмото!". В тази стая „има зазидани 2 входа за подземния дворец на цар Константин". Навътре, когато почнем да се придвижваме към „Цар Константиновия подземен палат", имало „още много злато", но и препятствия - „въртящи плочи". „А капанът е на желязната врата, до два вола" и представлява „два камъка като каруци". „Внимавай!" - така завършва наличната иманярска информация по въпроса и ни оставя в неведение и с незадоволено любопитство относно богатствата, очакващи ни в подземното дворцово съоръжение...

След като достатъчно се задържахме на Бакаджика, нека за завършек се насочим към миниатюрния отрязък от Средна гора, намиращ се в Ямболско, т.е. към Зайчи връх и прилежащото му Кабиле. Връщаме се пак на информатора ни за Гробницата на Бастет, който е кабиленец. С негови си способности той установява, че къщата му в с. Кабиле се намира на „златно място", като на 11 м дълбочина под нея имало „точно 860 кила нумизматично злато от V в. пр. н. е. Зарито е в родова гробница с два пирамидални върха... В началото тази гробница е била семейна, а после станала родова. В нея има 7 саркофага. Единият е златен, другите 6 са сребърни" - завършва омайването ни с думи любителят-старианар. А що се отнася до Зайчи връх, ето каква информация ни предоставя друг източник: „На южния хълм, в западна посока, на 47 крачки на мястото ще видиш камък, 4 на 2 крачки. В източния му край необходимо е да се копае. На един и половина метра отдолу има плоча, която лесно ще се вдигне. Под плочата има стая и в стаята има друга плоча. Под нея е пещера. Пещерата е на войводите". За пещерата (най-вероятно изкуствена) под Зайчи връх вече съм изложил известното ми в книгата ми „Ямболци от старо време" и затова

тук няма да се повтарям, а ще посоча някои неща извън написаното там. Ясно е, че пещерата не ще да е на хайдушки воеводи, защото я е имало хилядолетия преди тяхната поява. В нея, освен баналните „несметни съкровища“, се предполага, че биха могли да се открият и такива „безсребрени“, но пък безценни неща като: „голямата тайна на познанието или останки от изчезнала цивилизация, а защо не и следи от контакти с извънземни..." (цитирам ямболски в-к от март 1999 г.). В същия вестник се твърди, че руски учени-геофизици били категорични и абсолютно сигурни, че „такава пещера съществува... Сателитните снимки, изследванията им, направени с прецизна измервателна апаратура, сочели, че има кухня и в непосредствена близост или пък в нея - силен източник на енергия, увеличаващ неколкосткратно и необичайно магнитното поле около светилището на Артемида и древната астрономическа обсерватория". Според някои ентузиастични този „силен източник на енергия" под Зайчи връх е свещеният КИВОТ, сиреч Ковчегът на Завета, в който се съхраняват Мойсеевите скрижали, т.е. плочите с 10-те Божии заповеди... Знае ли човек? В края на краищата пък дали е плод на пълна случайност фактът, че първото име на нашия Ямбол е Диосполис, което означава Божии град...

Ами ако пък предположим, че в старото име на Зайчи връх - „Тавшан тепе" - се е получила лека корекция с времето и първоначално това име може би не е идвало от „тавшан" (заск), а от Таншан („Небесна планина")? Но нека спрем дотук с излизането си извън темата за иманярските фантасмагории и да оставим Времето и Бъдещето да отсъдят кое е и кое не е така, както го говорим, пишем или мислим...

ПРИЛОЖЕНИЕ

Из в. „Тунджа" от 9 януари 1997 г., стр. 1:

През 1996 г. спецполицията пресече контрабанден износ на монети и антики за милиони долари след ювелирна акция в Елхово. 10-ина иманяри бяха изведени с белезници на ръцете. От домовете на плячкаджиите, между които даскал, зъботехник и културтрегер, бяха секвестирани 20 печата на български и византийски владетели, златни и сребърни монети, част от които били подредени в класьори и торбички, приготвени за износ, църковна утвар и тракийски бижута. Според достоверен източник лично ексдепутатът Янко Кожухаров нахиснал шайката иманяри заради неполучен процент от печалбите. Спецценгетата твърдят, че из Тунджалъка върлуват три крупни банди от иманяри, снабдени с карти и модерна апаратура. Интересите им са насочени в района между Елхово и Устрем, по поречието на Тунджа, Караколювите дупки, Бакаджиците и античното селище край Златаре. Службите са засекли и граничните канали, по които се прехвърлят плячкосаните съкровища, преди да потънат в частни колекции на Запад.

ЕПОСЪТ, НАРЕЧЕН „ОПИС“, ИЛИ ЯМБОЛСКИЯТ КЛОНДАЙК -2!

Между 19 и 26 октомври 2005 г. в броевете от 196 до 201 включително на в. „Делник“ обнародвах „китка“ от иманярски писания под заглавието (подсказано ми от г-н Димчо Рошманов) „Ямболският Клондайк“. Чак отпосле се сетих, че може би е трябвало все пак да спомена и нещо за истинския Клондайк. Затова сега започвам с уточнението, че Клондайк е една обширна провинция в арктическата част на Канада, по долината на река Юкон, прочула се с т.нар. „Златна треска“ от края на XIX и нач. на XX в. Истинският Клондайк обаче просто ряпа да яде пред ямболския му аналог, който, оказва се, се намира на около 30 км от града ни (но не по посока на Сливен!)... Това установих от едно лошо ксерокопие на 12 и половина стр., изписани с печатни букви от незнаен любител на „нощната археология“, който най-вероятно е западняк, защото на пример на динята казва „любеница“. В дългия текст, записан на 18 юли 1985 г., само на едно място са упоменати двете ямболски села, край които ни „чакат“ бленуваните несметни съкровища. Тъй като са дадени старите им имена, с почти пълна увереност може да се твърди, че записаният през 1985 г. ямболски иманярски епос е възникнал преди 9 август 1934 г., когато 19-омайските превратаджии дават сегашните имена на двете села. Кои са точно селата, обаче, засега ще премълча, а в текста ще прескоча по обясними причини.

И все пак, иманярските „миражи“, с които след малко ще се запознае читателят, като че ли имат известно реално основание: двете села се намират там, където между 705 и 811 г. е минавала българо-византийската граница и където по силата на двустранния договор от 716 г. е ставало обмיתяването на стоките. Разбира се, едва ли събраното за близо век от мита злато и сребро ще са го криели точно по местата и по начините, упоменати в иманярската „сага“, която предавам в автентичния ѝ вид по-долу. Моята намеса е само в стила, правописа и препинателните знаци. На някои места нещата са преповтаряни. Другаде пък ксероксът е „изял“ краищата на доста редове, но почти навсякъде съм възстановил по смисъл липсващото. Моите добавки или пояснения на някоя дума са дадени в средни скоби, докато нещата в малки скоби са си на записалия този епос. И тъй, читателю, приятно лутане из дебрите на оригиналното иманярско творчество!

Опис за воденицата и 7-те любеници
Ще се дойде в две долчини, в които тече вода и се казва [едната] Кара дере и другата - Бяла река (Ак-дере). Водата им се събира на едно място и отива право на воденицата. Между смесите на водата ще се намери калдъръм и под него е нахвърлено много златни монети в торби, взето от турските хазни. Сега оттук ще отидеш на Куру дере (или Сухо дере) на смесите, дето къса яза. Там ще намериш три липи и три грамади местни камъни. Средната грамада е като на камила врата; тя е най-голямата. И ще се разкопае под липата - ще извадиш една тава с костадинки [корубести монети]. Като се копае, ще се намери гевгир-кемер [коридор със зидан свод]. Там ще има една стая с имане и 2 шишета с вода. Бялата вода е жива вода, а черната вода е мъртва вода. Оттука ще се иде на яза. Там_ има два камъка. Едина е

като габровска кола и три пъти препасана. На върха ѝ има един кръст, един остен и 2 дупки. Където е само вода, там има суха плоча. От нея надолу е само чакъл барешник. Ще се копае около 3 педи на дълбоко и ще се намерят 3 плочи, които ще подигнеш с лоста и ще се намерят на всички войводи тефтерите. Оттука надолу ще се намери един камък, който половината е бял и другата половина е червен. Ще се разбие през пукнатината и надолу ще се копае и ще извадиш един казан имане злато. От тук ще идеш на керепа [горна част на воденична вада] на воденицата. Там има 2 камъка като кремък затулка. От единия до другия разстоянието е 4 педи. Ще се разбие този камък и ще се намери восък и един котел със злато. Ще се влезе в гнездото на воденицата, което е половината на сушата... В него има пукнатина с камъни забити и ще намериш пушката на поп Мартин. А на долния край на огнището е заклопена тенджерата със златото. Тази пукнатина е разкрячена и там ще я дириш.

Дето се върти колелото, се намира един котел с бели пари. От тука ще се излезе край улея на воденицата, ще се разбие клепета, дето е замазана с цимент, и ще се намери една длапка с бели пари. От тука на воденицата в гнездото ще се намерят 7 стъпала нагоре. И на един разкрач ще изкопаеш един воденичен камък и под него ще намериш котел с пари. Той е делът на воденичаря, даден от четниците при делбата. От тия стъпала се излиза на улука и под него ще намериш едно котле с пари мешени.

Пред воденицата има един камък (бинек-таш) [бинек-таш е камък, на който се стъпва за по-лесно качване върху кон]. На него има три кучешки стъпки с плешката заедно. И под него има на три ката пари - 3 котела, пълни със злато. От тука нагоре ще се отиде в

огнището и ще се погледне горе из комина. Ще видиш, че от вън е същото разстояние. Ще разкопаш... комина ще намериш торби с имане.

Ще излезеш от гнездото на воденицата и ще се гледа на стена, на сушина, на казан дъното, което е черно и опушено и с голям зор ще се извади. И ще се отвори дупка. Там има бели пари и са много и свършва краят на дупката. Да се разбие тъмното на дупката и ще се отвори друга дупка и в нея има само злато. Който е умен да разбие тази дупка, която е много изкуствено и печатно направена, ще вземе това злато.

Като се опразни тази воденица, вече дири гнездото на Ме [няколко букви липсват - бел. на Х.Б.]... Воденицата. На нея скала не може да се слиза, а само с [кон] или магаре или пеш. Под нея отдолу има един вир и под него има Сърна къпава, с един крак, и вратът ѝ е наведен и гледа назад в Арнаутина, който я стреля. Ще се разбие Сърната, която е циментирана. И под нея има дупка; от нея ще извадиш мешани пари. От тука ще отидеш през вира при Арнаутина, който е клекнал, и ще го строшиш; и под него има злато. Ще гледаш под вира да има висок камък. По едни скали ще се излезе отгоре. На него има една софра [липсват букви - бел. на Х. Б.]... в паницата, и 7 лъжици, и едно ножче извън паницата увиснало надолу със синджира. Ще се строши захлупената лъжица и ще се намери същата на Емин-Ага, която лъжица тежи 300 грама, и където ще се намери и печатът му. Да се разбие паницата и под бутората [има дума „ботур“ - пън, дънер - бел. на Х. Б.] ще се копае, дето мери 5 педи синджирчето. Ще се намери едно котле със злато.

От софрата ще погледнеш вира. Според него [има] 6 канари по-малки и на крайната канара откъм воденицата вижда се на сушина- и на нея изкована Балтия

на лява ръка. Да се строши тя и ще се извадят там тефтерите на войводите. От вира ще ходиш по водата, докато се види надолу една синя стена (скала). На нея ще видиш 7 любеници (дини) с разни бои правени. И под тях има една поляна, която е улегнала и е посята с люляк. В средата на тая поляна да разкопаеш и ще се отвори една стая с много скъпоценности богатства. На същата стена около дините има 3 дъна на казан, на които ще туриш гръб и ще гледаш насреща на друга скала. И ще видиш също такива 3 дъна на казан, като едно е черно, а двете-бели. Като строшиш черното дъно, ще извадиш сребро. Оттука ще ходиш по водата, ще се отиде на из дерето и край него ще се намерят 2 пещери, които се гледат една срещу друга. В първата ще се намери на овен главата с рогата изкован, а пред главата има една малка могила земя. Това се намира всред пещерата. На средата ще се разкопае и ще се намери един казан - със злато е пълен. Във втората [пещера] да се запали свещ и се влиза вътре. Там ще намериш една мома с кобилица, с един крак, боса и косата ѝ на кок е навита. Едното [на кобилицата] е котел, другото - ведро. Ще се намери котелът и ведрото под тях.

В първата пещера, дето е могалата, има изработено един арнаутин, който държи един калъч [сабя]. Той гледа право с очи и там ще се разбие стената, която преглежда, (тя е президана) и ще се отвори пещерата. Като влезнеш в нея, ще се възкачиш нагоре - там е тясно - и ще излезеш на езлика [има дума „язлък" - покрито, но отворено от страни място пред къща, пруст - бел. на Х. Б.]. Там на мястото е равно и широко. Като се спреш, ще видиш Арнаутин. Ще го заобиколиш и ще се възкачиш на плешките му и ще отвинтиш главата му и ще се отвори една кухня. Вътре в нея има един тефтер, увит в мушама, и друга мушама - със злато. Под

мишниците му има друг винт. Ще го отвинтиш, за да падне Арнаутинът. И ще падне ключът. А след това му слизаш от гърба и ще го бутнеш да падне и ще откачиш яйховите [„яй“ значи „пружина, ресор“]. И ще се отвори кухня. Ще слезеш долу и ще видиш разни образи и имена писани. Ще изнесеш Арнаутина навън, [за]щото зад него кма 7 купа с пари златни. Най-напред ще изнесеш средния куп пари и после- другите пари. От вира ще отидеш по водата надолу, докато видиш една синя стена (скала). [Следва почти буквално преповтаряне на историята със 7-те любеници и Арнаутина, затова прескачаме този текст - бел. на Х.Б.]... Зад Арнаутина има 7 купа злато. Изнеси най-напред средния куп. Тогава редувай и от едната, и от другата страна. Така ще ги изнесеш. От тука ще вървиш по водата надолу и ще намериш село [прескачам името на това ямболско село, както и това на допълнително добавеното име на съседно с него село - бел. на Х.Б.]...

И все по водата, като минеш селото, ще видиш един камък [като] минаре и на него има един нишан Кьор-балтия и един ибрик и около минарето има 7 туфи (драки) и на върха на минарето има един кръст. Разбий тоя кръст и отдолу [има] една тенджера злато - костадинки 38 кг. До същия камък, под 7-те драки, под всяка драка [има] по един конски товар злато. Около този камък има пладнище; около него местността да има все ситен камък. И на минарето под ибрика ще разкопаеш на подмол и ще намериш истинския ибрик, пълен със злато.

Сега това дере, дето идва водата от воденицата, се влива в голямата вода и я бие отстрани. От тук да се върви пак на воденицата, дето се гледат двете пещери. Срещу водата ще броиш да минеш през брод 33 крачки до воденицата. Със вира, над. отгоре има една пещерка.

Тя е малка колкото да лежи един човек в нея. И отпред нея устата ѝ има кьор-балтия и с дръжката. Над нея ще разкопаеш и ще се намери същата дръжка. И отвинти дръжката, та вземи рубиетата [„рубe" е малка жълтица - бел. на Х.Б.]. И копай още надолу, колкото един човешки бой и ще излезе златото в торби. Отпред пещерата има един гроб и на гроба да има шипка насадена. Изкорени тая шипка и копай надолу още и ще намериш кокали човешки и в тях ще намериш 3 кемера злато (43 кг) и под главата има една торба злато.

Оттука ще отидеш на яза (бента). Там има едно дърво бук. На него са изработени 2 пищова. Същите са в бука турнати в дебело отгоре и право под тях в корените има един котел сребро. От бука ще вземеш по една козя пътека. Из баира ще вървиш и ще минеш покрай една съзантия (капе-вода). Над съзантията отгоре да има един кръст и паласки [„паласка" е чанта за патрони - бел. Х. Б.] с капациите заедно. Под тях ще копаеш като подмол дълбоко около 4 педи и ще извадиш един котел със злато пълен. И покрай подмола надолу да се търсят 7 котела злато. Отгоре на съзантията да има един побит камък с кръст и под него има един конски товар със злато.

Ще продължиш по козята пътека нагоре и ще минеш покрай един четвъртит камък и на него отгоре има една кокошка с 12 пилета, които са пръснати около нея и едното на гърба ѝ стои и всички са черни. Този камък е на стръмно място и откъм баира, от горната страна една змия излиза от земята и се положила на камъка. На опашката ѝ има един кръст колкото тиквена семка. Дето излиза змията копай надолу покрай камъка дълбоко и ще намериш подмол и в него има един казан.

Ще стъпиш на този камък и ще гледаш нагоре - на баира ще видиш венеца. Която страна на венеца е пониска, се видят три дупки като три фунии. И ще тръгнеш по пътеката и ще минеш пред дупките и ще се отбиеш в средната дупка. И на тавана ѝ ще видиш една кокошка с 12 пилета. И едно пиле е на гърба на квачката. И две змии са обиколили кокошката с пилетата на колело. Под тях отдоле ще копаеш и един казан злато ще извадиш. Строши кокошката и змията, източи златото! При изтичането на парите се пази да не те затиснат, щото са много. И като свършат парите, и златната кокошка ще падне.

Да се работи внимателно, докато изтечат парите!

Сега ще оставим пътеката и ще тръгнем по височината, високия венец, нагоре да стигнем най-високия му край и ще спрем. Там има един цепкол [цепнatina, пукнatina] отгоре до долу да цепи скалата. Отгоре на цепката има едно седло заедно с кобурите отпред, дето са носили пищовите. Напред има каиш. На седлото има кръст от страни каиша надолу предния извади златото. [Това изречение го предадох буквално, та кой както може да го разбира - бел. Х. Б.]. Зад седлото на 5 крачки има един камък, като буре, да лежи. Обърни този камък и извади същото буре злато. След това строши цялото седло и ще се покаже едно малко преносче. Извади

златото. Иди на цепкола. Отгоре има кръст на горния му край. Пред седлото ще се наведеш надолу да гледаш, ще се вържеш с едно въже и ще се спуснеш надолу по цепкола. Да се вижда кръстът - три педи е широк и голям. Под кръста долу да се строши. Долу на земята кръста ще разкопаеш и ще намериш една биволска кожа увита и пълна със злато. После строши големия кръст и извади главните тефтери.

От тука ще заобиколиш високата стена и ще намериш едно стръмно място и ще вървиш надолу. Това е вървище от говеда и ще тръгнеш по вървището надолу да слизаш. И то е стръмно място и ще вървиш надолу ниско да идеш на водата и там да има една пещера, колкото да се вържат 7 коня и като вали дъжд, да капе на опашките им на конете. Ако са извадени халките, то дупките ще личат. Като стигнеш пещерата, и пред нея ще видиш изработени 2 смока, [които] пият вода от паница. Под тях отдолу пред пещерата разкопай добре и на 3 ката извади 3 казана злато. Отстрани на пещерата [е] изкована една московска кутия, но и нея строши [и] извади същата със злато. Да има пред пещерата едно старо дърво; в корените му са скрити една делва злато (18 оки). Пред средния кон, дето е ял зоб - [там] ще разбиеш още [и] извади парите злато.

Срещу тая пещера има по-малка. На страната на втората пещера има един нишан: везнета (терзии) [става дума за везни, теглилки, терезии - бел. на Х.Б.]. Под тях има една тенджера злато.

От тука - пак в голямата пещера с конете; и като погледнеш горе на високо, над змиите ще видиш едно орлово гнездо. Дето мъти орелът, дупката му е като колиба. От дупката нагоре стената е пукната. Над пукнатината ще се вържеш с въже и ще слезеш в гнездото. На тавана има 2 оплетени змии, които си ядат главите.

Под змиите в гнездото разрови и извади една чанта със злато. Навътре в гнездото има един затикнат камък. Извади тоя камък и вътре има много злато и сребро. Оттука ще идеш на цепкола отдолу. [От] долния му край, на стената високо до цепкола да има близо [нишан] къор-балтия с дръжката. Под дръжката ще разбиеш и ще извадиш разни инструменти. И продължавай да копаяш още надолу да извадиш парите, а то е дълбоко и все по разкращения цепкол се влиза.

До воденицата има чучурка да извира вода от с[тената?]. И дето пада водата, има един кръст. Строши го [и] извади един котел злато. Като тече водата, тя се чува от воденицата. Има бръшлян и из него сълзи вода. Дето сълзи водата ра[збий] стената и ще се отвори една дупка и ще влезеш вътре в нея със запалена свещ светило. Гледай в стената, ще [видиш] изкована една талига (каруца). С 4 коня е впрегната разбъркани. И на ока отпред има един петел и цялата талига гледа в дупката. На камшика има един кръст. Иди навътре дето гледа талигата и ще намериш един... [липсва една дума - може би е „вир“ - бел. на Х.Б.]. Той не е голям - колкото едно серкме да го завие. И отдето иде, близо до вира има цепкол. Разбий го и ще се отвори една дупка. Влез вътре и ще чуеш ручене. Това е вода. Вържи се с въже и се спусни при водата. И разшири дупката 3-4 пъти повече, но да не разширяваш много, по малко да тече водата, щото ще те удави водата. После излез вън. Вирът ще спадне. Той е дълбок 40 педи (9 метра). Над вира има 4 греди пиринчени. На средната греда има един котел злато и нанизи. Разкърти нагоре дето този край [е] откъм тебе, та извади котела. И ще чуеш ручене и мъгла. Сложи гредата на мястото и по гредите мини на другата страна. Дето са хванати краищата на гредите разбий дувара; цимент е и ще се отвори една пещера. Ще влезеш в

нея и ще видиш същата талига. Тя е покрита с мушама. На талигата е метната меча кожа. До нея през талигата [трябва да има] един смок да виси. На яръша отпред има 3 ширита жълтици. Ще минеш откъм опашката на смока и ще идеш зад талигата. Смокът е закачен с кука. Също така е закачена и мечата кожа. Откачи ги и ги бутни от талигата. Сега вземи ширитите от талигата, от яръша. Иди отзад: на опашката (стърчишката) е нанизано едно котле с бяло злато и една китка босилек. Вземи го и го изнеси. И дето беше котлето има едно сандъче вързано и незаклучено. Отвори капака и вземи ключовете (те са 18 броя) и отвори 18-те куфара [катинара] от талигата и свали мушамата и виж какво има вътре. Ще видиш, че турчин седи в талигата. Качи се, та го свали и го изнеси навън и се върни, та изнеси всичко, що има.

Сега пак ще идеш на воденицата и от керепа на-зад малко ще видиш препречен камък над водата като мост. Стъпи на него и гледай през водата и ще видиш една висока стена и в нея има една дупка, малка като калпак. Ще я забележиш къде е и ще отидеш при нея. Както можеш, качи се при нея, при дупката, и бръкни с ръка до лакът и извади тефтерите. Те са 7 броя. И ги прочети и ще научиш къде какво има.

От тука на кечи [козя] - пътека ще идеш на Кесик-таш (сечен камък). И между пресечения камък ще видиш 2 нишана, че се гледат един друг, и между камъка ще минеш през 3 прага. На средния праг има кръст. Копай под кръста отдолу и ще намериш подмол. Изкопай докрай и ще намериш една мушама със злато.

Щом излезеш тясното място, между юзлюците [?] ще премериш отдясно право напред 3 крачки и ще разкопаш долу и ще се яви една плоча камък. Дигни плочата и отдолу ще извадиш едно гърне, пълно със злато (18 оки). От там погледни напред и ще видиш един

побит камък на поляната. Обърни тоя камък и копай под него и ще намериш ...ски кокали. Изхвърли ги и ще намериш един котел - със сребро е пълен. Погледни право напред на изток и ще видиш [една] туфа. Иди в гората и ще намериш 3 трапа наред. В средния трап ще видиш камъни разхвърлени. Изхвърли всичките камъни и ще намериш побит камък и на него има един кръст. Изкопай го и пак ще намериш камъни нахвърлени. Изхвърли и тях камъни и ще намериш един батлак [?] със сребро. Това са 3-те варници.

Сега ще идеш на кесик-таш и ще вървиш по козя пътека; ще вървиш много - чак до големия баир - и ще минеш покрай една локва и ще видиш накъде изтича водата непрекопана. Баш на гърлото, дето е прекопана, ще копаяш надолу ... педи и ще намериш една плоча и под нея има един котел, пълен със злато. Ще прегледаш локвата. Тя е заградена отвсякъде с камъни. От всички камъни около локвата да има един като навияк сено и се чернее. Ще отидеш при него и ще се качиш на върха му и ще погледнеш през средата на локвата. Отсреща, от другата страна, да има един камък да се жълтее. Забележи го и иди при него камък. Той е празен гроб. Да се гледа на черния камък. На него нищо не може да се направи, освен да се строши камъкът и под него има един казан злато, който е захлупен със застъпени плочи.

От горе на локвата ще идеш. На една страна има набити камъни и от тях до локвата почваш да броиш: „1, 2, 3" и на третия камък ще намериш един кръст. Той е на сушина. На камъка право долу под кръста да копаяш и ще извадиш една тенджера, пълна със злато.

От тези камъни продължаваш да броиш всички камъни до самородното кале. От 72 броя на края на камъните да има 2 камъка като пехливани да се борят. Те са близо до калето. Помежду тях отдолу ще копаяш и

ще извадиш един казан със сребро. От тия камъни настреща има една канара и в нея има цепкол. Отгоре до долу на канарата е цепколът. Пред „пехливаните“ е затиснат с камъни. Извади камъните от земята и ще видиш, че ще се отвори една дупка. И щом се разчисти, и ще влезеш постепенно все на ребро, на криволици. И тясно е и, като стигнеш трите прага, ще минеш по тясното и ще намериш от двете страни като бозки женски (гърди) и ще намериш един крън калъч и един кръст. Бозките ще ти опрат - едната на гърдите, а другата - на плешките. И ще влезеш през три прага от 3 боя. Ще изкъртиш долния праг. Има един котел със злато. На котела има една пушка и 3 гривни, нанизани на пушката. И същата пушка горе е изработена и близо има нишан „кания на нож“. Разбий тая „кания“ и същата кания извади при пушката с тефтер. На стената ще намериш една плоча, възправена въз стената, и има цепкол и черно опушено в пукнатината. Бял камък извади! Камъкът има едно гърне със сребро. Изправения камък го разбий и копай под него и ще се отвори една дупка. Извади всичко, що има вътре. Навътре в дупката, на тавана ще видиш на котел дъното. Издъни го и вземи парите (златото). Отстреща на стената има три дупки. Качи се в средната дупка със светлина. Ще тръгнеш и ще стъпиш на камъка. Единият му край хлопа. Строши този камък. Под него дупка ще се отвори. Вътре е по 7 стъпала. Ще слезеш [и щом] стигаш до петото стъпало, спри и не мърдай! Строши шестото стъпало, но пази се и не лягай доле! И строши и седмото стъпало! Избий яйвовете [пружините] на смока, налей го с вода и тогава можеш да изнесеш всичкото злато от там.

Сега - пак на кърния калъч и на кръста. Под калъча ще копаеш. Под него долу [има] една тенджера, облечена с мушама и цялата е потопена във въськ; ста-

нала е като кюлче. Разбий я и вътре са парите. Вътре са ключовете на калето за отваряне. Сега ще минеш през три прага, та в калето. Сред калето е бял камък. Обърни го и го строши и ще се отвори пропуск-дупка. Спусни се с въже доле и дето стъпиш, не мърдай! Запали свещ и пред тебе ще видиш 3 железни врати. На всяка врата има по 2 арапа, та 6 арапа има. Вратите са на кръст. Ще погледнеш над главата си - ще видиш: 6 калъча стоят над тебе. Виж в краката си! [До] един от крака[та ти] има механизъм. Стъпваш внимателно и до стената ще видиш шишове железни, забити в ред в стената. Стъпвай и се дръж на шишовете и мини зад арапите и отвинти от плешките им винтовете (бурмите), за да паднат калъчите... И все [по] шишовете [иди] до крайния арапин. На плешката му има бурма. Отвинти [я] и отвори - вътре са тефтерите и ключовете. При падане на яйовете ще има ручение. Не бой се; вземи ключовете и отвори железните врати!

Вън откъм пладне ще слезеш да идеш под калето. Там има сушина да побира 500 овце. Дето идеш на сушината, да има един камък - да се казва куручешмеси (суха чешма). Иди на сушината, а над калето дири на тавана на казан дъното. Строши го [и] извади казана с парите. По-нататък да има един смок да виси като окачен на клин. Под него 6 педи ще копаеш и ще намериш един камък. Строши го камъка. Един котел със злато има.

Покрай същата стена ще вървиш малко и ще намериш един кантар - 82 оки тегли. Топузът му е на края - на 2 оки. Разбий топуза и извади калауза [стрелката на кантара - бел. на Х.Б.] и копай под канарата долу 9 педи и ще извадиш 82 оки злато.

После ще идеш при върха, на калето. От там, ако е ясно времето, ще се види Дунава. И като погледнеш към Цариград, няма да ти препречва друга планина.

С това (може би не особено прецизно от географска гледна точка) лирично отклонение завършва анонимният ямболски иманярски епос... Епос, наречен с прекомерна скромност просто „опис"... А то си е цял опус, цяла сага, цяла епопея... Епопея на вечноживия ищах по келепира, по златния телец, по готовите немъчени пари...

А що се отнася до достоверността на изложеното в обнародвания иманярски труд на ямболска тема, то за там важи казаното отдавна от италианците: „Ако не е истина, то поне добре е измислено"...

ЗЛАТОТО ПОД СТАРАТА ЧЕРНИЦА

В следващите редове ще предоставим на читателското внимание иманярски сведения за центъра на Ямбол, а после ще видим какво рационално зърно се съдържа в тях.

* * *

„За Безистена и Ески джамия

... Съществувал е подземен ход, който свързвал Безистена с Джамията. [Това научаваме] от стари документи, които са присвоени от хора, които са знаели цялото разположение на това подземие, което сега не съществува. [Тези хора са били] някои си Пулеви, от които по-късно излиза като хайдутин из Бакаджиците и Сакар Кръстю Пулев заедно със свой другар - Коле Султанчето, [за когото] не е установено от къде е родом. В стария Пулев се намирала скица за разположението на самото подземие. Обяснено от очевидец е представлявало така: [Тук иманярят е нарисувал схематично Безистена и Ески джамия, свързани по права линия с подземен ход, от който някъде под градинката с Тракийския паметник се отделя едно разклонение, стигащо до Старата черница. - бел. на Х.Б.]

... Много години подземието е затворено. При ремонт на джамията (1973 г.)... са правени изкопи (и то през нощта!) с цел да намерят камъка "Мусалла таш", под който са сложени наскоро след построяването на джамията [1413 г.] 180 оки злато за поддръжка на джа-

мията при бедствени положения и разрушаване. Тия 180 оки се равняват на 231 кг злато...

Нищо не е намерено при безразборното копане и ровене, [защото] то [златото] се намира на запад от техните изкопи - именно под "Мусалла таш", на който трябва [да има] за нишани турски коран и полумесец със звезда. Златото трябва да се вземе само тогава, когато е нужно.

Разклонението от подземието е на изток и води до една черница, която се намира на запад от пощата. Само на седем аршина на изток от черницата се намира неустановено какво количество злато. Предполага се, че то е било притежание на "Благодетеля на квартал Картон", запазил жителите му от ожесточено клане. Това злато до черницата е сложено много-много години след това [злато, което се намира] в Е ски джамия и тунелът към черницата също е копан доста късно... Тоя Исмаил Хакъ паша защитил квартал Каргон. Хазната си сложил в 1850-60 год. Погребан е в самата джамия с малки огради около гроба".

Научния разбор на иманярския разказ ще започнем отзад напред, а именно от споменатия "Благодетел на Картоната" Исмаил Хакъ паша. Той е действителна личност от ямболската история, много висш офицер (по сегашному - фелдмаршал), по народност кримски татарин. Живял е от 1796 до 1876 г., като в землището на дн. с. Кабиле е имал чифлик от 4 хиляди декара (т.е. 4 кв. км). За сравнение ще посочим, че едно стопанство от 40 декара е било достатъчно за изхранването на голямо семейство плюс добитък. Вижда се, че Исмаил Хакъ паша е притежавал имоти, сто пъти по-големи от среднотатистическите по онова време, а това ще рече, че е имал и (поне) сто пъти по-големи приходи от среднотатистическите. И никак не е случайно, че той осигурява на синовете си Рифат и Ахмед Тевфик европейско образование, а вече след смъртта му те и двамата стават много висши османски сановници. Дори Ахмед Тевфик е бил три пъти велик везир (т.е. министър-председател) на Османската империя, а брат му Рифат е бил външен министър... Тъй че Исмаил Хакъ паша си е бил твърде богат човек, т.е. имал си е "хазна" (според иманярската терминология това значи "много пари"). Като много висш военен за него едва ли е било проблем да осигури надеждна охрана на "хазната" си с войници. И трябва да се е случило нещо извънредно, за да му се наложи да заравя "хазната" си в земята.

Според иманярския ни източник това заравяне е станало през 1850/60 г. А това веднага ни подсказва кои са били извънредните обстоятелства, накарали Исмаил Хакъ паша да търси услугите на земята за опазването на "хазната" му. Според нас това е поредната Руско-турска война, известна като Кримска (1853/56 г.). През март 1854 г. руските войски преминават отсам Дунава. Като

33-годишен, през 1829 г. Исмаил Хакъ е бил свидетел как само за два месеца руският генерал Дибич Забалкански освобождава цяла Източна България от Силистра до Одрин вкл.. През 1854 г. пашата най-вероятно е очаквал да се повтори същото и затова е взел предпазни мерки за "хазната" си. Явно негови войници са прокопали разклонението от подземния ход между Безистена и Ески джамия към черницата. Всъщност не е ясно дали Старата черница вече я е имало или е била посадена като "нишан" (знак, белег, ориентир за скрито имане) специално за местонахождението на "хазната" на Исмаил Хакъ...

През 1854 г. русите така и не стигат до Ямбол, но нищо чудно имането на пашата да си е останало под земята „само на седем аршина на изток от черницата." Мерната единица "аршин" се колебае между 68,58 см (терзийски или турски аршин) и около 79 см (зидарски аршин), т.е. в нашия случай става дума за около 5 метра. И тъй, на 5 метра източно от Старата черница и най-вероятно на около 7 метра дълбочина през пролетта на 1854 г. бъдещият (през май 1876 г.) спасител на Каргона от изстребление Исмаил Хакъ паша заравя своята "хазна". Сега на това място има няколко канализационни шахти, при чието прокопаване, ако е имало "нещо", то би трябвало да е намерено вече... Тъй че е излишно в наши дни да се ровичка под Черницата... Най-много по подобие на дупката "Царичина" да се сдобием с дупката "Черничина"...

А сега да преминем към първата половина от иманярския разказ, за да въведем в ямболската история едно непознато за огромната част от читателската аудитория име - това на Кръстю Пулев. Откакто научих това име, както и името на съратника му Коле Султанчето, ми се изясни едно място от иманярско сведение. Там се

казваше: "На камъка написахме нашите инициали К.П.К.С."

Кръстю Пулев е направо митична личност, затова и сведенията за него не могат да се нарекат 100 на 100 достоверни. Всъщност той се явява една брънка (може би най-важната?) от верига, започваща от Вълчан войвода и стигаща до началото на ХХІ век. Ако пробваме да "навържем" и реконструираме известното ни около Кръстю Пулев, нещата биха изглеждали приблизително така:

В началото стои Вълчан войвода, хайдутувал най-вероятно между 1791 и 1827 г. и ликвидиран в Бесарабия от руските спецслужби в нач. на 1828 г. За него иманярите твърдят, че имал "мисията да събере картите, разкриващи подземията в България, които [карти] през този период са станали собственост вече на Ватикана и Турската империя.

[Вълчан] организира нападения над пратениците, пренасящи такива карти, и ги е събирал в архив. Влизал е в различни подземия и там, където мястото на съкровищата му се е струвало несигурно, ги изваждал и пренасял в големи, много по-сигурни подземия. Целият архив от карти е старателно подреждан и съхранен. Към архива принадлежат дневници, описващи точно входовете, капаните и намиращите се в подземията съкровища, в които са влизали. Тези дневници са били водени от поп Мартин. Само хора, които са имали личната благословия на Вълчан войвода, са имали достъп до част от тайните му. Никой не е знаел всичко, освен поп Мартин. Поради тази причина днес до нас са стигнали само предположения или непълни описания, правени от близките на Вълчан войвода пред техните наследници".

Така стоят нещата според нашенските иманяри и пак според тях бащата на Кръстю Пулев е получил от

близък наследник на Вълчан "много истински карти и документи". Явно тогава у "стария Пулев" (виж началото на статията) се е озовала и "скицата" на подземното между Безистена и Ески джамия. Разклонението към Старата черница по Вълчаново време още го е нямало и то най-вероятно е добавено на "скицата" от Кр. Пулев.

"Въоръжен" от баща си - "стария Пулев" - с Вълчановия "архив", Кръстю Пулев е "влизал в най-различни подземия [несъмнено - и в това наред Ямбол! - бел. на Х.Б.] и подземни градове и е вземал по малко от всякъде... Всичко, което е негово притежание, е скрито в древно подземие, там са съкровищата, които е изнесъл, картите и дневникът, [който] е съставен лично от Кръстю Пулев на базата на пояснителните документи и личните му впечатления от местата, където е влизал". "Издирваческата" дейност на Кр. Пулев се разполага приблизително между 1899 и 1956 г. Починал е може би през пролетта на 1958 г. на около 80 години. Сведенията сочат, че той живеел почти в мизерия в малка, едноетажна, схлупена къщурка в Ямбол в една стая, като другата стая давал под наем на цигани. "Бил обушар, нямал никакви пари и бил много стиснат". На тези сведения се дава такова тълкувание: "[Кр. Пулев] е бил мъдър за времето си човек... Бил е достатъчно умен, хитър и съобразителен да не издаде тайните, които знае, и всичко около него да се обвие в мистерия... Живеел е в бедност, защото от други - духовни стойности е бил изграден животът му. Той е можел да живее в охолство, но е предпочитал бедността... Видял е много съкровища, от които е подбрал и взел някои неща, направил е снимки на подземия със златни статуи. Но не е използвал златото и диамантите за повишаване на жизнения си стандарт. Той е имал други ценностни измерения".

Кр. Пулев завещал всичко на сина си Панайот (Пончо), който по този начин е станал напълно наясно "къде са скрити и картите, и дневникът, и взетите от баща му неща от местата, в които е влизал." Понеже и Панайот Кръстев Пулев не е живял нашироко, се твърди, че е имало "клетва, даден е обет между баща и син: синът не е трябвало да разкрива тайните... Панайот е чел, разглеждал е, но не е допуснал никой до местата, показани на картите. Всичко е там. където го е оставил баща му".

До самите съкровища Панайот Пулев най-вероятно и сам не е припарвал, но все пак карти и описи за тях е предоставял на народния лечител и издирвач на скрити иманета Вергиний Кацаров. Приживе на Кацаров (той умира на 92 год., малко преди Пан. Кр. Пулев) нищо от събраните от него карти и описи не е било „разсекретено“. През 2006 и 2007 г. обаче един негов сподвижник - Светин Апостолов (възможно е това да е псевдоним) - издава шест дебели тома под заглавие "Най-новите разсекретени златни съкровища в България". Всеки том съдържа данни за около 600 такива съкровища, т.е. общо за около 3600, като Апостолов твърди, че "в България има около 7000 съкровища, но на повечето от тях знаците са строшени и всичко е вече безвъзвратно загубено"...

А дали са безвъзвратно загубени двете съкровища, за които бе настоящата статия: 180-те оки злато под Ески джамия и "хазната" на Исмаил Хакъ паша под Старата черница? Знайно е, че в природата нищо не се губи, а само преминава от една форма в друга. Несъмнено по същия начин стои и въпросът със златото: то никога не се губи, а просто преминава от едни ръце в други...

БАКАДЖИКА ПАЛИ РУСКО-ТУРСКА ВОЙНА!

Нека веднага предупредя читателите, че тази статия се базира на иманярско предание, записано от сливенски фолклористи в Медвен. Тук най-напред ще представя (с известни съкращения) това предание, а след това ще изкажа „някои съображения“ по него.

И тъй, ето какво реди медвенският иманяр: „Вълчан войвода е правил сметка да прави българска империя, за туй заравял злато. Всичко събирал и затрупвал много надълбоко. Той бил човек с голям ум и голяма идея... Вълчан войвода имал връзки и с руския император. Той отишъл при него да му предложи направо война срещу Турция. Казал му: „Вий ...имате войска, ний имаме пари. Наемаме се 500-600-хилядна армия да издържаме..." ... Ама императорът не му повярвал; казал на Вълчан войвода: „Вие сте бедни, под робство, откъде толкова пари?" [Вълчан войвода] казал на императора: „Нека да започне войната, пък тогава ще видите". Отказал му [императорът]... Вълчан войвода се връща тука,... пише писмо до Русия, после праща 12 души свои хора при императора - молбата им била [императорът] да изпрати трима души, негови доверени [хора], в България. Слагат им маски на очите и започват да ги водят на разни места - пещери, тайни скривалища. Като стигат мястото, снемат им превръзките и навсякъде видели купеща пари. Тъй ги водили на 14 места (хазни). На разсъмване, още по здрач, стигнали до Бакаджика. Единият от

руснаците успял да си отмести превръзката на очите; забелязали го, ама не го убили, защото той успял да избяга; той бил офицер разузнавач. Отива в Русия и разказва какво е видял: „Видях височини, светлини и голям град“. Туй били светлините на Ямбол под Бакаджика. И другите двама пратеници отишли, разказали на императора за съкровищата на Вълчан войвода. В туй време отношенията между Русия и Турция се обтягат... Руският император праща писмо до Вълчан войвода да иде при него, че ще започва войната, щото разбира, че в България има много пари. Вълчан войвода му повярвал, полъгва се и тръгва. Взема част от документите си. Последната му дружина от 40 души... се преоблича като градинари и всички заминават за Бесарабия. Но вместо голяма [руска] войска намират само един полк. Вълчан войвода избягал през нощта. Намира един български градинар, дава на него всички документи, които носил в силяха си. Обаче го предупредил, че ще избухне война между Русия и Турция...

Вълчан войвода го убиват в Бесарабия. Почва войната между Турция и Русия. Онзи руснак, дето бил пратеник на императора при Вълчан войвода, успял да се ориентира: знай за Бакаджика, другите [13] места не ги знай. Фронтът приближава Ямбол. Този руснак го преобличат като монах, той отива горе в параклиса, убива истинския монах и отваря съкровището. Руснаците го усещат и Бакаджика е ошушкан - долу е имало топилня за злато. Руският император също си взел земята. затуй, като приближават Одрин, руската армия започва да се забавя в похода си. Забавят действията..., щото като стигат Бакаджиците, руснаците си вземат своето вземане от съкровищата на Вълчан войвода и от там насетне войната започва да прекратява".

Тук се прекратява и иманярското сладкодумие, за да може да се чуе вече и думата на науката история. И нека най-напред разположим споменатите събития във времето, т.е. да определим кога те са „станали". Основният ни хронологически ориентир явно ще трябва да бъде Вълчан войвода. Този „любимец" на иманярския фолклор е бил съвременник и отчасти съратник на знаменития Индже войвода от ямболското село Попово, т.е. е живял в последните десетилетия на XVIII и първите десетилетия на XIX в. И тъй като точно тогава е „Кърджалийското време" (приблизително между 1785 и 1813 г.), най-вероятно и роденият в с. Паспалово (Лозенградско) Вълчан е претърпял същата еволюция като Индже, т.е. от кърджалия е станал хайдутин. По предание неговото хайдутуване е продължило 36 години (о! Гергьовден на 1791 до Димитровден на 1827 г. по мои изчисления, свързани с горното медвенско предание), Вълчан е действал най-вече на територията на днешните Ямболска, Сливенска и Бургаска области и нищо чудно, ако в ония мътни и кървави години наистина е натрупал

баснословни богатства от плячка. А връзката на Вълчан конкретно с Бакаджика е засвидетелствана изрично на-пример в народната песен „Телялин [Глашатай] вика из Ямбол“, в която се разказва за опит на „пандъклийския паша“ (т.е. на кримски татарин - „султан“ на дн. с. Тенево) да улови воеводата. Народният певец реди и тия стихове:

*„ Събира пашата потеря, към Бакаджика потегли.
Юнаци всички готови, начело с Вълчан войвода.
Пашата баир наближи, Вълчан се в него прицели,
прицели и го удари... ”*

Руският император, за когото се говори в иманярския разказ, явно е Николай I (роден на 25 юни 1796 г. и царувал след смъртта на брат си Александър I на 19 ноември 1825 г. до смъртта си на 18 февруари 1855 г.), бащата на Цар Освободител. Така че описаните в преданието „събития“ биха могли да са станали (но едва ли са се случили в действителност точно така) в следния хронологичен ред: 1) Между 1791 и 1804/1806 г. Вълчан (както Инджето) е най-вероятно кърджалия и „работи“ за собственото си благоутробие. 2) Виждайки как през

1804/6 г. сърбите воюват за освобождението си от османско иго, и Вълчан (пак като Инджето) се освестява, става хайдушки войвода и замечтава „да прави българска империя" с руска помощ. Той явно е свидетел на Руско-турската война от 1806/12 г., но тя се води в Добруджа и Лудогорието (т.е. в североизточните български земи) и русите изобщо не преминават на юг от Балкана, т.е. в нашия регион. 3) Може би през 1812-1827 г. Вълчан най-активно трупа съкровища, за да плати на Русия да ни освободи, след като тя не е сторила това с войната от 1806/12 г. 4) „Дипломатическите контакти" на Вълчан с новия руски император Николай I биха могли да са през 1826 и 1827 г. 5) Най-вероятно през 1827 г. би могло да е развеждането на руските разузнавачи из 14-те „хазни" на Вълчан, вкл. Бакаджика. 6) В края на 1827 или началото на 1828 г. Вълчан и дружината му пристигат в руското владение Бесарабия, граничещо по делтата (устието) на Дунав с българската земя под османско иго Добруджа. 7) Преди април 1828 г. Вълчан е убит от руските спецслужби, защото императорът иска само съкровищата му, без срещу тях да освободи България. 8) През април 1828 г. започва Руско-турската война от 1828/29 г., известна сред българите като „Николаевския бозгун" („бозгун" не значи точно „война", а „размирие", „размирица", „смутно, метежно, размирно време"). 9) През юли 1829 г. руските войски на ген. Дибич-Забалкански през Източна Стара планина навлизат в Тракия. През нощта на 19 срещу 20 юли с.г. всички мюсюлмани (военни и цивилни) панически напускат Ямбол (преди войната той, изглежда без Каргона, е наброявал 11 600 жители, което за онова време е било твърде много). И на разсъмване на 23 юли градът ни е зает от отряда на ген.-майор Шереметиев, като остава под руско управление до 13 април 1830 г. „Ошушкването" на Бакаджика от ру-

сите би могло да е, следователно, още в края на юли 1829 г. 10) На 20 август 1829 г. Одрин капитулира пред Дибич и войната свършва без въобще в Одринския мирен договор (14 септември 1829 г.) да се спомене за българите...

Такава би трябвало да изглежда историческата реконструкция на „събитията“ от медвенското иманярско предание, ако можехме да му се (пре)доверим... Не може обаче да се отрече, че се срещнахме с едно изключително иманярско геополитическо умопостроение - плод на вековно премисляне (или преосмисляне) на събития от родната ни история през първата третина на XIX в... Това предание обаче е погребален звън за малджийските мераци по отношение на Бакаджика, защото се оказва, че още през лятото на 1829 г. русите са „изяли хляба“ на местните иманяри... Тъй че, поне по отношение на Бакаджика бихме могли да възкликнем в стила на народния поет: „Малджии, всуе се морите! Не се копай туй, що го няма!"

И все пак нещичко от Бакаджишките потайности е оцеляло! Ето как: „Още като бил в България, Вълчан войвода взема от Бакаджика 7 „арапчета“, [т.е.] взема 7 диаманта, огромни като бебешки глави, потапя ги в катран и ги донася в Орлица (местност край Медвен). Тука в една пещера прави чешма със златен чучур, а диамантите нарежда като огърлица около чучура.

Чешмата не е открита"...

ШИФЪРЪТ НА ЮВЕНАЛИЙ

През 1940 г. патронният празник на Бакаджишкия манастир „Св. Спас" Възнесение Господне (Спасовден) се паднал на 6 юни. През този ден в празненството (събора) на възвишението се включва и поздравеният вече бургаски писател Петко Росен (1880 - 1944), който веднага излага впечатленията си в изключително интересен пътепис, излязъл още на 12 с.м. в столичния в-к „Слово". Един прелюбопитен откъс от този пътепис гласи следното: „Изневиделица изскочи пред мене пъргаво старче, гледа ме хитро усмихнат и дума: „Гледам те, луташ се насам-натам, търсиш нещо... Върви след мене! Виждам, че си от нашите... За тия работи мене питай!" Спира и дума: „Гледаш ли тези ями? Ние сме ги копали - все нощя. Със стария руски монах Ювеналий бяхме големи приятели. Прогониха го нашите прокопсани управници. Почина в Котел, Бог да го прости! Той бе намерил иконата на стария манастир. На гърба ѝ имало писано: „Търсете желязната врата! Зад нея е безчетното съкровище - царската хазна". Ама и царска сила е потребна, за да се разкрие... Вземи ми името: казвам се Георги Андонов Раев. Виждам, че разбираш от нашите работи, от иманярските де. Изведнъж те познах и ти се разкрих".

И тъй, след като се запознахме с предадения ни от Петко Росен интригуващ разказ на стария иманяр Георги Раев, нека направим някои уточнения: 1) Бакаджишкият манастир „Св. Спас" между 1879 и 1934 г. не

е бил под юрисдикцията на Българската екзархия, а под
гази на Московската патриаршия, т.е. е бил 55 год. към
Руската православна църква. Ето защо и монасите в него
са били руснаци. 2) Споменатият Ювеналий е бил йеро-
монах и е служил в „Св. Спас“ между 1900- 1915 г.

Преди него в манастира е пребивавал и свещенодейст-
вал руският военен свещеник полковник Партений Пав-
лович Гетман, за когото намираме данни и в труда на
Захарий Стоянов „Чардафон Великий“. Партений е бил
известен като „Дядо Батюшка“, което прозвище след то-
ва автоматично и по инерция е пренесено и върху насле-
дилия го Ювеналий. 3) През октомври 1915 г. България
влиза в 1-та Световна война (1914/18) на страната на
Централните сили (Германия, Австро-Унгария и Ос-
манската империя) срещу Русия, поради което същата
1915 г. Ювеналий е прогонен от Бакаджика. Впрочем
ето какво пише самият Петко Росен през юни 1940 г. за
„Св. Спас“: „По-рано, когато руски монаси са обслуж-

вали манастира, те са получавали из Матушката (Русия) много щедри дарения и манастирът е бил много по-добре обзаведен. През последната ни катастрофална война (става въпрос за участието на България в 1-та световна война - бел. на Х.Б.) обезумели управници прогонили старите руски монаси, че щели били да предателствуват, и манастирът запустял. Едвам напоследък (явно след преминаването на „Св. Спас“ през 1934 г. към Българската православна църква - бел. на Х.Б.) духовните власти се позагрижили и го постегнали“.

Така че съвместните действия на „нощния археолог“ Георги Раев и руския йеромонах Ювеналий са разположени във времето между 1900 и 1915 г. И тъй, видяхме, че шифърът на Ювеналий“ гласи: „Търсете желязната врата!“ Ами да я потърсим тогава в богатия ямболски иманярски фолклор...

Доколкото може да се ориентира в малджийските сведения един страничен за този тънък „занаят“ човек, трябва най-напред да се открие под земята една „стая“ или нещо „като стая“ или дори „салон“. За нейното достигане единственото препятствие е точното ѝ локализиране, т.е. установяването къде се намира. Като че ли най-правдоподобна изглежда локализацията на тази „стая“ в местността „Козарките“ в ниската част на Бакаджика. Там имало една каменлива полянка, наречена „Арапската поляна“. (Тук ще направя едно предположение от къде може да е дошло името на поляната: в иманярския фолклор „арапче“ се използва за обозначаване на голям скъпоценен камък, „маскиран“ да не си личи чрез потопяването му в катран. Потопеният в черния катран едър безценен камък заприличвал на главата на „арапче“, т.е. на негърче. Съществува „сведение“, че някъде докъм 1828 г. Вълчан войвода взел от Бакаджика „7 диаманта, огромни като бебешки глави“, и ги потопи-

пил в катран, т.е. направил ги на „арапчета". Така че топонимът „Арапска поляна" може би има връзка с тези „арапчета".) Та на „Арапската поляна" трябва да се намери една каменна плоча с 4 бургийни дупки - трите еднакви, а четвъртата - по-голяма. Под тази плоча имало вход, през който на дълбочина между един човешки бой и 2 метра по стъпала (вариращи между 7 и 12) се стигало в стаята (салона). Трябвало само да се проветри; друга опасност там нямало. В „стаята", разбира се, има „много злато на монети и пръчки", което според някои „прецизни" изчисления било „два кюпа". Други пък твърдят, че златото е един бакър, пълен с 48 оки монети. Тъй като 1 ока е 1, 283 кг, златото в бакъра излиза към 62 кг. Най-важното в случая, обаче, не е златото в „стаята", а нещо друго: в нея имало 3 входа, като двата странични били зазидани, „запушени", „замазани" с „восък и хоросан", а в средата била... Желязната врата! (Някои дори „уточняват", че тя била „пробита решетъчно" и през нея се отивало на римските пари, докато в „стаята" парите били хайдушки). Ключът за нея бил „с два чата-ла долу до прага" (или „под възглавницата").

При Желязната врата, обаче, вече почват трудностите, препятствията, капаните... Още самият ключ не трябва да се пипа с голи ръце, а непременно с ръкавици. И не е достатъчно само да се отключи с него Желязната врата, а трябва и да се издърпа един лост вдясно и чак тогава тя се отваря. „Почакай няколко часа да се проветри!" - стряска ни иманярското упътване. Но не само отровните изпарения на съкровищата зад Желязната врата са опасни, ами зад нея ни дебнат и ред други страхотии... Единият капан бил „на желязната врата, до два вола" и представлявал „два камъка като каруци." Имало си ги и „традиционните" капани под формата на кладенци (дупки), покрити с бакърена ламарина („дъска").

„Внимавай!" - предупреждава ни анонимният творец на иманярски фолклор. - Ако стъпиш на дъската, ще паднеш в герана!" (Впрочем, понеже „геранът", т.е. дълбокият кладенец, е съоръжение, свързано с вода, нека вметна, че за „водовъртеж" иманярите използват думата... „ямбол"!)

Имало и „въртящи (се) плочи". За да се неутрализират капаните, сме съветвани да сторим следното: „От лявата ти страна (след пристъпването зад Железната врата - бел. на Х.Б.) има халка, от дясна страна - синджир с кука. За да се отстранят капаните, трябва да се закачи куката за халката". Но и след тази „операция" трябва да се внимава, да се върви „от лявата страна по ръба" и да не се пипа с голи ръце. На едно място „има подземна река и там, при големия скок, водата се крие пак под земята. Вляво има тясна дупка; трябва да пълзиш и да минеш под реката. Сетне става широко и се върви леко. Върви близо до стената, - напътства ни пак иманярският глас - защото има покрити герани и ще паднеш в тях. На тясното ще видиш железни пръчки, дето висят или стърчат. Не ги дърпай - затъкнати са с камъни и могат да те затиснат..." И тъй, преодолявайки всички изброени (и вероятно - още толкова неупоменати!) препятствия зад Железната врата, се озоваваме в т. нар. „Цар Константинов подземен палат"

или „подземния дворец на цар Константин". „Вътре има голямо римско съкровище" - най-лаконично ни обяснява нашият иманярски източник на информация, тъй че ние оставаме с неутолена жажда за подробности относно златното съдържание на „достигнатото" от нас след „проникването" ни зад Желязната врата подземно съоръжение. А пътят до него, освен дето не е хич лесен, ами не е и много къс - само от Вратата до подземната река имало 200-300 м...

А сега нека пак се върнем на старата патронна икона на манастира „Св. Спас" (на нея явно е бил изрисуван нашият Господ Иисус Христос, защото именно Той е Свети Спас[ител]) с „шифъра на Ювеналий" на гърба ѝ. Там се казваше, че зад Желязната врата е „царската хазна".

В народния ни език, обаче, под „хазна" не се разбира като сега „фиск" или „държавно съкровище", а място, „дето сечели парите", т.е. монетарница... А за Бакаджика има предание че „долу е имало топилня за злато"...

Така че, най-вероятно иманярските понятия „царска хазна", „Цар Константинов подземен палат" и „топилня за злато" са тъждествени и означават (подземна) монетарница, която хронологически можем да свържем с царуването на римския император Константин Велики (306 - 337 г.)...

Преданията за тази „топилня за злато" в недрата (дълбините) на Бакаджика (най-вероятно е за целта да е била пригодена някоя естествена тамошна кухня или пещера) явно са били познати и на Инджето, и на Кара Колю, и на Вълчан войвода, но евентуалното ѝ откриване може да е дело само на Вълчан във времето, когато другите двама вече са отишли да работят като княжески „бодигардове" в Молдова. Вълчан обаче е изигран и

дори убит от руския цар Николай I (1825/55), който през 1829/30 г. окупира Източна България и „приватизира“ каквото е останало от „топилнята за злато“ на Константин Велики под Бакаджика. (Виж подробно в моята статия „Бакаджика пали Руско-турска война!“). Впрочем, Николай I си има и нещо като „морално оправдание“ за едно такова (евентуално) деяние: откакто на 29 май 1453 г. Константинопол (Цариград) пада под агарянско иго и с това загива Източната Римска империя (Византия), за неин правоприемник се „самоназначава“ Русия. И тъй като бакаджишката „топилня за злато“ е била римска, според имперската логика на Николай I най-естествено би било 15 века по-късно тя да стане негова собственост, тъй като Русия (която той олицетворява) е от II-та пол. на XV в. правоприемник на „римското наследство"... А бе, изобщо императорски ми ти работи... Тъй че „шифърът на Ювеналий“ (може би) е разгадан поне 70-80 г. преди монахът изобщо да е бил открил иконата с него...

НЯКОЛКО „ЗАЩО?“ ЗА БАКАДЖИКА

Поканиха ме от (както се казва) „централен столичен всекидневник“ да им напиша материал за храм-паметника „Св. Александър Невски“ на Бакаджика. Докато събирах данните, у мен се породиха множество въпроси (повечето - реторични), но в статията си, озаглавена „Скобелевият манастир“, аз въобще не ги поставих - и то не само поради поставения ми лимит от 8 хил. знака. Просто не исках да занимавам цяла България с тях. За ямболци обаче няколкото мои „защо?“ със сигурност ще представляват интерес. И най-напред се „набива“ въпросът: Защо „Белият генерал“ Скобелев през

1879 г. избира точно Бакаджика за място на „своя“ храм-паметник? Възможно ли е да го е сторил нарочно? Още повече, че според източниците не ямболци, а лично

той настоява храмът да се изгради на Бакаджика... Явно генералът е знаел за това възвишение и нещо друго, освен факта, че само допреди по-малко от 3 години там е имало манастир „Св. Спас“, изгорен от османците по-край Априлското въстание (1876 г.)... За мен специално е „безпоощадно ясно“, че съвсем младият (на 35 г.) генерал с авантюристичен дух е знаел от недалечната история какво са търсили и намерили на Бакаджика руснаците през 1829/30 г., когато 9 месеца днешна Югоизточна България е била в техни ръце. А те са открили и „приватизирали“ една от „хазните“ на Вълчан войвода! Скобелев вероятно се е надявал, че Бакаджика е като брашнен чучал - колкото и да си го отупал, пак си пуска - и затова колкото и да е „ошушкан“ през 1829/30 г. все нещичко трябва да е останало и през 1879 г. ... Струвало си е поне да се провери... И как това да стане най-елегантно и незабележимо? Ами, да - като се започне някакъв строеж на „съмнителното“ място... Речено-сторено! И строежът се захваща за маскировка на „проучвателските“ интереси към закопаното „наследство“ на Вълчан войвода... Съвсем скоро обаче изтича скъсеното от Берлинския диктат Временно руско управление в България и през май 1879 г. Белият генерал трябва да напусне страната ни. Връзката си със „златоносния“ Бакаджик обаче Скобелев не изпуска. Как? Ами като оставя свещеника на своята 30-а пехотна дивизия полковник йеромонах (как КаГеБейски само звучи) Партений Павлович Гетман да продължи „научните дирения“ в качеството на игумен на оформилия се около храма-паметник нов (при това - забележете - руски!) манастир с името на стария български - „Св. Спас“. С Партений остава да „светителства“ и баща му Павел Гетман. И тъй като Партений е роден през 1824 г., ясно е, че баща му спокойно е могъл да участва в Руско-турската война от

1828/29 г. и свързаните с нея „проучвания“ на Бакаджика... Е, през 1879 г. на Павел Гетман му се удава да се „върне“ 50 г. назад и да довърши започнатото тогава - през 1829 г.

Дали е открил нещо на Бакаджика Скобелев, разбира се, може само да се гадае. Във всеки случай в руските източници за Белия генерал ми направи впечатление един странен факт - нито дума не се споменава за строителната му активност на Бакаджика през 1879 г. Така например в биографията му в стария енциклопедичен речник „Брокгауз“ (на руски) 1879 г. изобщо липсва от живота му, а в най-новата творба за него - романа на Борис Василиев (автора на „А утрините тук са тихи“) „Скобелев“ (2006 г.) - се „скача“ направо от няколко месеца след 3 март 1878 г. на отпътуването му от България през май 1879 г. Впрочем, подобен „скок във времето“ съм срещал и при работата си с руски пътеписи, отнасящи се за 1829/30 г. Както се намират в Сливен, в следващия откъс (след многоточие) руснаците са стигнали вече в Одрин, сякаш че между двата града е съществувала пряка самолетна линия...

След Партений Павлович за Бакаджишки игумен от 1900 г. е поставен йеромонах Ювеналий - любима фигура от ямболския иманярски фолклор. В началото на XX в. той извършва две значителни строителни деяния (напомням за строителството като благовиден предлог за „по-други“ проучвания): издига първата хижа при манастира - „Бакаджик“ - и прокопава в скалата срещу манастира 15-метрова(!!!) изкуствена пещера. Хайде, за хижата е разбираемо, ама за 15-метровото дълбаене в скалата не е за вярване, че Ювеналий просто си направил своеобразен хладилник... Още повече пък като се знае (макар и по иманярски сведения), че руският йеромонах бил „намерил иконата на стария манастир. На

гърба ѝ имало писано: „Търсете желязната врата! Зад нея е безчетното съкровище, царската хазна". Само с търсенето на „желязната врата" може разумно да си обясним налудничавото дълбане на 15 м в скалата...

Изглежда, че последният руски игумен на „Св. Спас" - йеромонах Кирил - все пак е попаднал на неоткрита през 1829/30 г. златна „хазна". Той бил игумен от края на 1925 г. до 1936 г., т.е. две години след като „Руският" манастир на Бакаджика става (1934 г.) български и вече се „командва" не от Руската, а от Българската православна църква. Ако има (а надявам се да има) нещо вярно в иманярските сведения, отец Кирил е бил отведен „наготово" при златото в някакво подземие от един млад мъж (явно - българин) от Бесарабия. А нека не забравяме, че през 1827 г. Вълчан войвода се озовава точно в Бесарабия и малко преди скорошната си предчувствана насилствена смърт там „намира един български градинар и дава на него всички документи, които носил в силяха си". Тъй нареченото Бесарабче може да е било потомък на този градинар или пък (без непременно да му е роднина) да се е снабдило по някакъв начин с Вълчановите „архиви"... Според иманярите „белогвардейският монах" изиграва Бесарабчето и еднолично слага ръка върху „хазната". За това обаче узнава „областният криминалист в Бургас Баладински", който „подбрал с бой и тормоз" оцаца. „Бил го той, искал му злато и монахът му дал, но съкровището не разкрил... И тъй тайната на съкровището в ямболския Бакаджик останала неразгадана", според едно иманярско предание. Тук от себе си само ще добавя, че преди 9 септември 1944 г. белогвардеецът отец Кирил може и да е опазил тайната, тръгнала между посветените в нея още към 1827 г., но едва ли „народната власт" се е церемонила с него... За това може да се предположи, че руският духовник се е

откупил от „верните народни синове“ след 9 септември с бакаджишко злато. Иначе в онези времена едва ли биха го оставили да доживее чак до 1967 г....

Поредният въпрос е: Защо изобщо се строи толкова много на това безлюдно възвишение? След „Скобелевите“ храм и манастир се „нарояват“ хижи ли не щеш, почивни станции ли не щеш, резиденции ли не щеш, монументи и телевизионни кули ли не щеш... Можем да запитаме и защо в изложения в Общината списък с почетните граждани на Ямбол липсва името на дългогодишния бакаджишки монах Теодосий (поп Тодорчо) (починал 1980 г.)? За него се знаеше, че е намерил на Бакаджика и предал на „народната власт“ „една тенекия злато“, за което е обявен за почетен гражданин на Ямбол. От самосебе си възниква и въпросът: Къде е „тенекията“...

Може да има и още, и още, и още „Защо?“... А отговорът е един: Все заради материалното... Все заради тези пусти Вълчанови „хазни-“ и „Цар Константинови

(или Юстинианови?) подземни дворци" (всъщност - монетарници) с „артисали" в тях двесталитрови бъчви, пълни със златен прах... А, междувпрочем, иманярските миражи съвсем не са чак толкова безоснователни. Така например от книгата на д-р Стоян Авдев „История на златодобива по българските земи" (2005 г.) научаваме, че в мина „Бакаджик" от 1967 до 1993 г. са добити 1 335 хил. тона полиметална руда. В нея златото е по 2 грама на тон, а среброто - по 23 грама. Така за посочения 27-годишен период са добити 2 714 кг злато и 30 тона сребро. Щом в този толкова близък до нашето време и недълъг период мина „Бакаджик" е давала ежегодно по 100 кг злато и по над 1100 кг сребро, то можем долугоре да си представим колко тонове и тонове драгоценни метали са извлечени из бакаджишките недра примерно не за 27, а за 2700 години... И как тогава няма да има подземни галерии, тунели, стаи, зали, обединени под общото понятие „Цар Константинов подземен палат"?... Духовното, мистично и тайнствено излъчване на Бакаджика в ролята му на Ямболски Атон за най-голямо съжаление обаче е постоянно „заглушавано" от „привлекателността" му като неистово, бясно жадуван обект за „алтернативните археолози", които виждат в Бакаджика не „Ямболски Атон", а „Ямболски Мамон"...

И накрая, не знам дали това има някакво отношение към „проучванията" му на Бакаджика, но основателят на тамошния храм „Св. Ал. Невски" ген. Скобелев умира при мистериозни обстоятелства на 25 юни 1882 г., ненавършил 39 години... Точно както, впрочем, и друг един височайш „любител на старини" (вкл. Бакаджишки) - Людмила Тодорова Живкова...

Тайната на Бесарабчето

"По време на Октомврийската революция [1917 г.] един белогвардейски монах избягал от Русия в България и се установил да служи в манастира на Ямболския Бакаджик" - така започва едно иманярско предание и продължава: "Минали години и от Бесарабия пристигнал при него млад мъж и го помолил да го приеме за прислуга в манастира. Приел го монахът и понеже [младият мъж, момъкът] бил от Бесарабия, наричали го Бесарабчето... Веднъж Бесарабчето... се обърнал към монаха и рекъл му: "Отче, закълни се пред Бога, че това, което ще ти доверя, ще запазиш в тайна до гроб!". "Заклевам се!" - отвърнал монахът..." Тогава Бесарабчето му казал: "Свали от стената иконата на Константин и Елена, обърни я и виж изрисуваното там!"

"Снел иконата монахът, обърнал я и гледа изрисувана скица на манастирчето с дърво откъм източната му страна. Това било знак - твърди разказвачът. - Знак от някакъв руски генерал, който във войната с турците през 1829 г., като стигнал... до Ямболския Бакаджик (изглежда е имал предварителни сведения - вметва иманярят), открил тук съкровище на Индже войвода. И, за да се помни и знае, построил манастирчето и кръстил го "Света Неделя". Тогава оставил и иконата с ликовете на Св. Константин и Елена, като изографисал манастира с дърво откъм изток". Така поне твърдят иманярските данни... А споменатият руски генерал най-вероятно е освободителят на Ямбол през юли 1829 г. ген.-майор

Шереметев. Дарената от него икона пък бихме могли да свържем със следното сведение от книжката на Любомир Старидолски "Изворите на живота" (2009 г.), стр. 38: "Манастирът "Св.св. Константин и Елена"... на 8 км на север от града [Варна]... първоначално е бил построен през XVI в. в близост до лековит извор, но е бил разрушен по време на Руско-турската война от 1828-1829 г. По онова време манастирът разполагал с чудотворна икона на Св.св. Константин и Елена, която понастоящем е изгубена". Никак не е изключено "изгубената" икона на Св.св. Константин и Елена да е "извървяла" през 1829 г. пътя от едноименния манастир край Варна през ръцете на ген. Шереметев до Бакаджика. Освен това тази икона едва ли е била по-нова от XVI век. Но нека продължим с неособено старото предание. От него научаваме, че след като запознава руския монах с тайнствената скица, Бесарабчето му завързва очите и го отвежда недалеч в някакво подземие. Там момъкът запалил свещ и отвързал очите на калугера. "Погледнал монахът и какво да види: пред него - купища злато!" Бесарабчето му казва: "Вземи си, отче! Благодарен съм ти, че ме прие при себе си".

„Монахът напълнил една торба жълтици" - твърди разказвачът на тази история и продължава: "Бесарабчето му завързал очите и се отправили навън. От този ден Бесарабчето напуснал манастира и се заселил в някакво ямболско село. Оженил се, направил си къща, купил си имот и заживял спокоен живот". Монахът обаче явно се оставил да бъде обсебен от Мамона-демона на богатството. Затова ето как продължава историята: "Но нали алчен бил монахът, подхванал ден и нощ да търси съкровището. Най-подир го намерил и замислил как да премахне Бесарабчето от пътя си, за да стане сам господар на златното съкровище. Отишъл в ямболската поли-

ция и го наклеветил, че е комунист и съветски шпионин. Това веднага било съобщено на областния криминалист в Бургас Баладински. Арестувал той Бесарабчето, хвърлил го в затвора и започнал да го изтезава и мъчи..., докато Бесарабчето се разболял от туберкулоза. Тогава [Баладински] го пуснал от затвора, но наскоро той [Бесарабчето] починал..." След това обаче, според иманярския източник, "свещеникът си платил за клеветата. Баладински и него подбрал с бой и тормоз, като разбрал, че всичко, което е говорил за Бесарабчето, е лъжа. Бил го той, искал му злато и монахът му дал, но съкровището не разкрил. Баладински го изгонил от манастира... И тъй тайната на съкровището останала неразгадана..."

А сега нека пристъпим към научен анализ на тази иманярска история, в която са вплетени, според мен, немалко истински (или поне правдоподобни) неща. Истински е например руският монах-беглец от безбожническия болшевишки геноцид в родината му. Неговото име е Кирил Александрович Попов и той съвсем не е случайна личност. Роден е в тогавашната руска столица Санкт Петербург на 11 май (денят на Св.св. Кирил и Методий, т.е. детето "идва с името си") 1886 г. в семейството на протойерей Александър Ив. Попов и презвитера Олга Блиźnieцкая. Кирил Ал. Попов завършва средното си образование в родния си град и постъпва в Петербургския университет. Там придобива висшето си образование в историческия отдел на Историко-филологическия факултет. Избягал от болшевиките в България, през ноември 1925 г. той се замонашва и само след няколко дена главата на Руската задгранична църква у нас - архиепископ Серафим (Соболев) го ръкополага за йеромонах в "Руския манастир "Св. Спас - Св. Александър Невски" в Ямболска околия". Тук, на Бакаджика, йеромонах Кирил (Попов) остава повече от 10 години - до септ. 1936

г. Би следвало да уточним, че от съзиждането си през 1879 г. от прославения ген. Скобелев до 1934 г., т.е. цели 55 г., Бакаджишкият манастир е подчинен на Руската, а не на Българската православна църква, и в него са пребивавали до 17 руски монаси. Руското монашеско братство, во главе със своя игумен йеромонах Кирил, остава на Бакаджика и още 2 години, след като през 1934 г. тукашният манастир става български. А до тогава той официално се нарича "Руски Спасо-Александроневски мъжки манастир край Ямбол" и несъмнено е бил с изключителна важност за руското православие в България. Доказателство за това твърдение е донасянето тук през август 1935 г. на най-драгоценната светиня на Руската задгранична църква - древната Курско-коренна чудотворна икона на Пресвета Богородица. Според една легенда тя е намерена на 8 септ. 1259 г. до корените на дърво в гората недалеч от Курск и до 1918 г. се съхранява в този град, а след това и до днес - в Ню Йорк з т.нар. Знаменски храм. Освен в манастира на Бакаджика тази икона е пребивавала и в самия Ямбол, където е тържествено посрещната и изложена за поклонение от 23 до 25 авг. 1935 г. в църквата "Св. Николай".

За спомен от историческото пребиваване на чудотворната икона на Бакаджика е направена и една изключително ценна снимка.

На нея, под липата пред дверите на храма "Св.Ал. Невски", се виждат седнали (от ляво на дясно) архиепископ Серафим (Соболев), придружаващият иконата Курски архиепископ Теофан и игуменът йеромонах Кирил. Зад тези архиереи са се наредили 11 руски монаси, а зад тях се виждат и нашите земляци-поклонници.

Една година по-късно руските монаси вече ги няма на Бакаджика. Самият йеромонах Кирил от 15 септ. 1936 г. вече е енорийски свещеник в с. Шипка и в тамошния храм-паметник. В оставащите му още 30 години живот отец Кирил Попов е служил също в Перник и Пловдив, а най-дълго - във Варна. Там през 1948 г. става архимандрит, а на 1 март 1959 г. е пенсиониран. Той

обаче продължава да служи без заплата чак до смъртта си на 19 февруари 1967 г. във Варна.

Другият главен герой от иманярската история - Бесарабчето - не може да бъде толкова детайлно идентифициран. Самото му прозвище обаче ни насочва в следния ред на мисли: Този момък несъмнено е бесарабски българин и явно съвсем неслучайно се озовава на Бакаджика. Работата е там, че в Бесарабия през 1827 или 28 г. е убит легендарният Вълчан войвода, правоприемникът на Инджето в периода между 1806 и 1827 г. Според публикация във в. "Земя" от 11 април 2007 г. "в Санкт-петербургския Ермитаж още се пази писмото от Вълчан войвода до императора, касаещо тонове злато, обещани на Русия, ако тя освободи България от османската зависимост. Императорските съгледвачи, посетили царството на Вълчан, са се убедили, че няма лъжа и измама, но до пещерите със злато те са отведени със завързани очи и не могли да топографират местността". Според едно иманярско твърдение обаче точно на Бакаджика "единият от руснаците успял да си отмести превръзката на очите, забелязали го, има не го убили - той успял да избяга,... отива в Русия и разказва какво е видял..." Така че специално за Вълчановата "хазна" на Бакаджика руските спецслужби са се сдобили с информация не по-късно от 1827 г. А самият Вълчан се напъхва право на вълка в устата, като се озовава през 1827 г. в руското владение Бесарабия. Там бива и убит най-вероятно в основаното (през 1810 г.) от ямболци село Табак (или Табаки, т.е. Табаците, като "табак" значи "кожар"), на 5 км от Болград. Във всеки случай точно в това бесарабско българско село Табаки има паметник на Вълчан войвода.

Малко преди смъртта си Вълчан успява да предаде своите документи (явно за местоположението на "хазните" си) на един бесарабски българин-градинар. Кога-

то век по-късно на Бакаджика при йеромонах Кирил се явява Бесарабчето, този момък без всякакво съмнение е бил "подкован" с подходящите за златотърсаческата му мисия знания. А те са могли да бъдат почерпани именно от Вълчановата "архива", предадена през 1827 г. на бесарабския български градинар.

И накрая нека пак дадем думата на разказвача на иманярското предание, с което започна тази статия. Той разправя още следното: "Някои иманяри мислят, че гробът с железния кръст, който е сега до манастира, е на белогвардееца-монах. Това не е вярно... Този гроб е празен... Този гроб е знак. Може би показва откъде се влиза за съкровището. Вторият вход и изход е откъм източната страна на манастира. Там се търси и дървото, изрисувано на скицата върху гърба на иконата на Св. Константин и Елена, но трудно може да се открие".

Бесарабчето умира най-вероятно докъм 1936 г., а руският монах Кирил Попов - през 1967 г. С тяхната кончина мерациите на "алтернативните археолози" да се докопат поне до една (от минимум 14!) от "хазните" на Вълчан войвода изпадат в задънена улица... В такава ситуация не ни остава друго, освен да кажем по Петър

Младеновски: "Най-добре е да дойде Николай Овчаров!"

ПРИЛОЖЕНИЕ

Индия дължи на Ямбол милиони паунди!

Отворен и до днес остава въпросът с огромното наследство на Мандраджиглу, българин от Ямболския край, починал в Индия. Като неграмотно момче той напуска в средата на XIX век родните места и по неведоми пътища стига до Влашко. Там се жени за румънска чохойка, която скоро умира. Няма деца и нашенецът наследява целия ѝ имот. Прехвърля се в Англия, купува акции от Суецкия канал и към края на века стига до Индия. В страната на Рабиндранат Тагор почва да се занимава с концесионерство на диамантени мини. Скоро става милионер и махараджа. В началото на XX век в лондонски вестник излиза съобщение, че се търсят наследниците на българина Мандраджиглу. В Ямболско настава суматоха. Изведнъж се оказва, че умрелият в самота богаташ има поне сто преки наследници. Повечето, разбира се, отпадат от класациите още преди да са стигнали до Англия. До Лондон се добира само някой си офицер Момчилов от Ямбол, който успява с писма да докаже, че е племенник на въпросния Мандраджиглу. Урежда въпроса с британските власти, но едва стъпил в Индия, умира. След 9 септември наследниците на Момчилов също правят отчаяни опити да се докопат до имането на „махараджата". Съдействие им обещава лично Антон Югов, после щафетата е подета от Людмила Живкова, но напразно - индийците така и не им отпускат бленуваните милиони паунди.

(Из в. „Шоу" от 6-12.04.2006 г., стр. 59)

Пещерата на доктор Момчилов

Ето какво разказва един стар иманяр през май 2007 г.:

"На юг срещу село Победа в югоизточна посока след Телки кая [буквално "скала с формата на седло". Дори „телкия" по-точно означава не „седло", а „потник на кон" - бел. на Х.Б.] при свършването на скалите преди 9 септември 1944 г. някъде в тия крайни скали в пещера са влизали доктор Момчилов, Хаджиколев (живял на Големия дик в Ямбол) и Глухия даскал от Каргона (после временно се премиста [места, премества] в с. Александрово. По предание е, че част от вземаното имане е отнесъл и заровил до закупеното му лозе южно от селото. Там той се е занимавал с пчеларство). (Пояснението за Глухия даскал е от иманяря. - бел. на Х. Б).

Д-р Момчилов не е установено где е оставял от имането. Но по усмотрение новите власти [след 9 септ. 1944 г.] са били убедени, че доктора е сложил в закупената на времето [1927 г.] сграда, която превръща в болница. И по голяма причина решават да съборят сградата и намерят от имането, но не се изпълнила идеята им.

Досега от никой не е открито потайното място, гдето са влазjali тия трима иманяри. Само веднъж един от Ямбол (ще оставя в тайна името му - Бел. на иманяря) е получил съгласието на Глухия даскал, че ще го заведе на Бакаджика и ще му покаже мястото, да може и той да се облагоденства [облагодетелства]. Отишли са и са тръгнали по някоя пътека. Вървели са доста в посока на югоизток до края на Бакаджика и се връщат пак в обратна посока и, завръщайки се към началното място, клиентът му го запитва къде е местото. Той [Глухия даскал], смеейки се, му казва, че ние минахме край него, но не ти казах под предлог, че може да ме убиеш.

И до ден днешен това съкровище не е открито от никого". Така завършва интригуващия си разказ старият иманяр. А че ямболският д-р Петко Момчилов (1893-1953) е бил любител на антиките, е известно. Знае се дори, че някои пациенти в частната му клиника са му се издължавали точно със старо злато (алтъни) и с ценни археологически предмети. Но, ако "новите властници" след 9 септ. 1944 г. са искали (а те несъмнено са искали!) да докопат взетите от Доктора бакаджишки "находки", не е било нужно да чакат до 80-те год. на XX в., когато е съборена сградата на клиниката му. Изтръгването на сведения от "златотърсаческо" естество комунистическите власти са могли да осъществят още през есента на 1952 г. Тогава, на 29 септември, те "прибират" д-р Момчилов и го "разследват" два месеца. Впрочем, още при самото задържане милицията конфискува от бележития ни хирург много златни пръстени, които едва ли са били всичките съвременна изработка...

Та с голяма доза сигурност може да се предположи, че управляващите "другари" още през 1952/53 г. са изнамерили и по всяка вероятност надлежно „проучили“ пещерата на д-р Момчилов... Всъщност тази пещера яв-

но е с изкуствен произход и представлява най-вероятно галериите на тракийски златен рудник. Всред иманярите за нея се използва понятието "подземен палат на цар Константин". На този "проблем" е посветена статията ми "Шифърът на Ювеналий", но сега разполагам с няколко "нови" (т.е. добре забравени стари) сведения, на които ще дам гласност във връзка с идентифицирането на мястото, "посетено" от д-р Момчилов и двамата му "ортаци". Предполагам, че тези сведения (по иманярски жаргон - "описи") са от архива на митичния ямболски обушар Кръстю Пулев. Те явно визират един и същ обект, на което ни навеждат поне 8 съвпадения в тях: 1) Говори се за споменатата в началото скала "Телки-кая"; 2) Главният нишан (ориентир за скрито имане) е сърп или "каврама" (гладък, неназъбен сърп, използван в цяла югоизточна България); 3) Говори се за "тарапана" (т.е. монетарница, място за сечене на монети) или за "галерия за вадене на злато"; 4) За ориентир се използва скала, висока 5-6 или "около 8" аршина, като височината ѝ явно е мерена на око. Освен това "аршин" е много разтегливо понятие за дължина, като може да бъде и 68,58 см (турски аршин), и 71,2 см (руски аршин), и 72 см (английски аршин), и около 79 см (зидарски аршин). Тъй че ако 6-те аршина са зидарски, а пък 8-те - турски (или терзийски, т.е. шивашки), разликата в окомерната височина на скалата става пренебрежимо малка - само 75 см. 5) Тая скала имала (като) козирка. 6) И в тези описи, както в разказа на стария иманяр, присъства с. Мансърлий (дн. Победа). 7) За "палата" се минава през желязна врата. И 8) Насред "палата" има чешма със 7 златни чучура. Напълно възможно е Телки кая и скалата с козирка да са тъждествени.

И след тези кратки предварителни бележки и наблюдения върху описите, свързани с "пещерата на д-р

Момчилов", нека представим най-късичкия от тях. Той (№ 1) гласи, че "над селата Търнава и Мансърлий се намира манастирът "Св.Спас". Под този манастир, откъм страната на Ямбол има една скала около 8 аршина. На тая скала има като козирка. Пред нея има 3 дървета - дрян, глог и габър. Под козирката има тунел, изграден с римски тухли, който води в подземие. Там е галерия за вадене на злато. Пред дърветата отдолу има пътека, дълга около 8 аршина и стои като калдъръм. Тя показва втория вход. Там, където свършва пътеката, да се търси входът на тунела, който води в галерията" - заръчва ни накрая авторът на този опис.

И следващият опис (№2) започва със скалата. Научаваме, че „на югоизточната страна на калето [изглежда става въпрос за крепостта на мястото на 34-метровия паметник - бел. на Х.Б.] има една 5-6 аршина висока канара. Ниско долу под тази канара има дебела плоча с изкован на нея кръст. Под тази плоча на 6 аршина дълбоко се стига до друга плоча. Тя е изправена. Отмести тази плоча. Зад нея се открива вход със стъпала. Насреща се

вижда желязна врата. Отвори тази врата и мечка с отворена уста ще излезе. Не бой се! Отвътре ще видиш едно стъпало около 50 см широко и около метър дълго. Не стъпвай на него - прескочи! Обърни се и виж дупката, дето е на челото на стъпалото. Бръкни в нея с ръкавици и откачи със сила пружината, щото е много силна и ко-рава. Тогава стръвницата ще падне. Върни се след 3 дни, докато се проветри. Полей парите със солен оцет и отваря от бръшлян, щото там всичко е *посипано* и напо-ено с отрова. Тук има много купове със златни монети и един голям куп с диаманти" - щедро ни се обещава в то-зи опис. В него е посочен само един вход към подзем-ния лабиринт и силно ми се струва, че този вход е тъж-дествен с третия от общо 4, описани в следващия ни иманярски източник (№ 3). Там четем направо, че "пър-вият вход се намира при "Телки кая"." С Телки кая запо-чваше и разказът в началото на статията, което ни наве-жда на мисълта, че тримата ни "познайници" са проник-нали в "пещерата" именно през този вход. Но да продъл-жим: "Главният знак е сърп изкован. Пред него има зем-но място колкото един просен харман. Точно в средата на този "харман" е първият вход. Той е свързан с езеро-то". Тук само ще вметна, че според някои точно от спо-менатото подземно езеро на Бакаджика идва водата на Черната чешма, която се намира недалеч от печатница "Светлина", приблизително на около 2 км източно от нея. Водопроводът към Черната чешма е още от времето на траките.

Другите 3 входа към "пещерата на д-р Момчи-лов" вземат за ориентир олтаря на манастира "Св. Спас" с уточнението "дето е отгоре на високото". Тоест, да не се излъже някой, че става въпрос за олтаря на сегашната манастирска черква "Св. Александър Невски"... Не, ста-рият манастир "Св. Спас" е бил на мястото на 34-метро-

вия паметник на българо-руската дружба, за който се предлага да се префасонира в 72-метров кръст... И тъй: "Вторият вход е на 7 крачки на изток от олтара. На два аршина се стига до плоча. Под нея се открива подграде-на шахта. Като се разчисти дъното, се отваря хоризонтален тунел. Този тунел е пряко свързан със съкровището.

Третият вход е в средата на олтара... На 4 аршина дълбоко се стига до една мраморна плоча. На нея отгоре има изкован кръст и римско писмо. Под тази плоча се отваря вход с 6 стъпала. Слез по тези стъпала и ще се озовеш в една голяма и продълговата стая. Насреща, на другия край на тази стая, се вижда една желязна врата. Отдясно на тази врата има едно желязо. Издърпай това желязо и тя навътре ще се отвори". Тук липсва за мечката зад желязната врата от предния опис, а директно ни се казва, че "вътре има два купа с римски монети и един

куп със сребърни монети". Тук пък не са забелязали големия "кюп с диаманти"... Апропо, "кюп" значи делва, т.е. голямо гърне...

И така, стигаме до четвъртия вход. Той е "на 21 крачки на юг от олтара. Там е аязмо. На този вход оставихме 21 оки [по 1, 283 кг, равно на, кажи-речи, 27 кг - сметка на Х.Б.] злато наши пари. На аршин и половина в аязмото се стига до плоча. Под тази плоча се отваря входът за съкровището. Тунелът, който води до съкровището, е кален и хлъзгав". Всичките 4 входа "се събират на едно място. То е като малка чаршия. Там има чешма със 7 златни чучура и 7 мраморни корита". Чак накрая на своя опис авторът му (дали не е хайдушкият поп Мартин?) се връща в началото, за да добави една шокиращо ценна информация: "При първия вход, дето е езерото, има долап и в него е оставена главната бакърена книга за всички съкровища на Бакаджика". Вижда се прозрачността на хайдутите да пишат на материал, далеч по-траен от кожите (т.е. пергаментата) и хартията. При описването на "Екир Шукан паша алтън" (1805 г.) те използват 4 керамични плочки, а в настоящия случай - метални медни (бакърени) листове... И тъй като д-р Момчилов е проникнал в "пещерата" явно през този първи вход, възможно е и "главната бакърена книга за всички съкровища на Бакаджика" да се е озовала у него (ако не го е изпреварил Кръстю Пулев)... Но дори и години наред да е била у Петко Момчилов, тази "книга на тайните" ще му е била отнета през есента на 1952 г. от церберите на "народната власт", които за по-сигурно го и убиват на 23 ян. 1953 г...

И за накрая оставихме най-големия и най-меродавен и авторитетен опис (№4) на "пещерата на д-р Момчилов". Той също би трябвало да е дело на историческия общар Кръстю Пулев, но над половината е ци-

тати от описи на Кара Колю. (Той, Кара Колю, колко ли е бил грамотен, но може пък да е диктувал на поп Мартин...) И тъй, научаваме следното: "Входът е от манастира "Св. Спас" на 25 крачки откъм страната на гр. Ямбол. Там има стена, зидана с тухли, камъни и хоросан. [Това явно са останки от калето под паметника на връх "Дружба", за което се говореше и във втория опис. - бел. на Х.Б.] Стената е дълга 3 крачки. Там е и козирката [виж първия опис - бел. на Х.Б.] като главен външен белег... Към Кадъ къой [дн. с. Козарево] направо из "Кърджали йолу" отляво са "Острите камъни". На около триста крачки е палатът на цар Константин". Единият от входовете (те били два според Кара Колю) бил "при канарата с двете дупки и двата камъка като каруца". За този вход Кара Колю пишел: "Когато запуших [входа] отвътре, оставих смока на яйове [става въпрос за механичен "смок" на пружини - бел. на Х.Б.]. Под вратата има капак. От него се задействат яйовете. Той трябва внимателно да се вдигне и отдолу под него да се откачат яйовете на капаните [Сравни с обезопасяването на "мечката" във втория опис - бел. на Х.Б.]... Като запълних, продължава Кара Колю, турнах едно знаме от пиринч от римско време. После сложих един златен бастун [Това ще да е бил някой жезъл - бел. на Х.Б.] и отгоре насипах малко пръст, пясък с дребни камъни и сложих в шише книга под чертата вдясно, под жълтия пясък. Шишето запуших с бял восък и го сложих на 3 педи в пясъка. Отгоре ще видиш две парчета от керемиди и едно парче от гърне за белег да не похабиш шишето. На капака [вероятно този, под който са "яйовете", т.е. пружините, механизмите на капаните за неканени или пишман иманяри - бел. на Х.Б.] има черта да прилича на смок с лула". В друг опис Кара Колю пишел: "От манастира "Св. Спас" на 200 крачки на север до дуvara [вероятно пак се касае

за крепостната стена от началото на този опис - бел. на Х.Б.] намерих желязната врата, отворих я и влязох вътре. Намерих сто стаи и чешма със 7 златни чучура. До тази чешма има една стая с тарапана. [Припомням, че това е монетарница - бел. на Х.Б.] Над тарапаната има един окачен елмаз като юмрук. Вътре има много злато сечено и несечено. Тръгнах да изляза и излязох до мешето [дъба] отгоре над камъка и затворих входа. Върнах се по втория канал и излязох до каврамата [Най-вероятно това е знакът "сърп" от началото на третия опис - бел. на Х.Б.] и там запуших входа. Там, откъдето влязох, изковах на камъка до дуvara буквите САККДО". Тук свършва цитатът от Кара Колю, а Кръстю Пулев само добавя: "От там [т.е. от камъка с "автографа" на Кара Колю - бел. на Х.Б.] да се отмерят 8 английски аршина по 72 см. Там е входът". А, между другото, Кара Колювият "автограф" САККДО може би трябва да се разтълкува като "САМ [т.е. самият той, лично] Кара Колю ДОхожда [на това място]"...

От приведените повече или по-малко достоверни данни за "пещерата на д-р Момчилов" прави впечатление фактът, че тя е един доста лесен иманярски обект в сравнение с други "находища", за достигането до които трябва да се преодолеят какви ли не препятствия ("капани") и страхотии в стил "Индиана Джоунс". А в нашия случай реално почти няма капани: няма ги дори най-базалните въртящи се плочи, няма самострели и гилотини, няма дори плъхове и змии, а механичната "мечка" явно не е особено страшна... Единственият по-сериозен проблем е, дето имането е наръсено и напоено с отрова, но и за това си има "цяр" (посочен във втория опис)...

Д-р Петко Момчилов несъмнено е проучвал тези (или подобни на тях) описи, с които може дори да се е снабдил направо от "извора" им - Кръстю Пулев. Двама-

та бележити ямболци няма как да не са се познавали. Може Доктора да е бил клиент на обушаря; може обушарят да е бил пациент на доктора, а може пък и двете... И практическата липса на сериозни капани ще да е окуражила Петко Момчилов лично (а не чрез други хора както бай Желязко Императора) да проникне в "Цар Константиновия подземен палат" и да се "снабди" от там с каквото може... Напълно вероятно е, впрочем, своята частна клиника видният ямболец да е създал през 1927 г. с „бакаджишки" пари... Но както почти всяко голямо имане, и това май ще да е било прокълнато и от него Доктора много-много "хаир" не е видял... И нищо чудно следствие от такова проклятие да е например може би най-големият неуспех на Петко Момчилов в личен план - провалът на 10-инагодишния му брак (от 1924 г.) с оперната певица от Ямбол Христина Хараламбиева, която "за капак" и свидетелства срещу бившия си съпруг на т.нар. "Католически процес" в края на 1952 г...

На този процес видният ямболски лекар, общественик, масон и... иманяр Д-р Петко Момчилов е обвинен като агент на френското и ватиканското(!) разузнаване и на 23 ян. 1953 г. е разстрелян... "Немъчените пари", взети на времето наготово от бакаджишката "тарапана", в последна сметка излизат на Доктора... солено... Ама много...

ПРИЛОЖЕНИЕ

Из книгата на Светин Апостолов „Най-новите разсекретени златни съкровища в България”:

„Знаете ли какво чудо например е около село Безмер? По персийски документи в този район има три подземни града и поне двайсет мегасъкровища.”

Екир Шукан паша алтън

Било е не по-късно от 1972 г. Четирима души - най-вероятно иманяри, правещи се на ловци или на билкари - вървели из Бакаджиците над с. Търнава. Намирали се близо до оградата на радиорелейната станция, когато завалил пороен дъжд. Четиримата се подслонили в една скална ниша. Там забелязали голяма цепнатина, която в горния си край се разширявала. Единият "билкар" започнал да дълбае с клечка из скалната пукнатина и се натъкнал на гърне, запечатано с черна смола. В него се намирали четири керамични плочки. Ако може да се вярва на иманярски сведения, то върху плочките се четяло следното:

"Екир Шукан паша Алтън, лето Господне 1805-о. Тук до скалата на 4 места ще намерите: [на едното място:] 5 [или два?] бакъра [с] чаши, ками, гривни, пръстени, огърлици; [на другото място:] 2 златни пушки [или пищови], [на третото място:] 7 товара махмудии; [и на четвъртото:] 17 гърнета диаманти, рубини, сапфири, изумруди, опали". Следвало и такова предупреждение: "Имането е кърваво! На кръвта жертва принеси! Това ще сториш с кокошка и вино, 4 керемиди и още толкова свещи запали! Внимавай грешка да не сториш - ще умреш! Със свои хора раздели и на Бог се помоли, инак умри!"

На гърба на всяка от плочките били изрисувани нишани (знаци), които, като се съберели, указвали точното място (всъщност - четирите места) на имането...

А не след дълго за керамичните плочки научава Людмила Тодорова Живкова (26 юли 1942 г. - 21 юли 1981 г.)... През онази (най-вероятно) 1972 г. дъщерята на тогавашния ни "първ партиен и държавен ръководител" е научен сътрудник в Института за балканистика при БАН и заместник-председател на Комитета за културни връзки с чужбина. Още не я е сполетяла автомобилната катастрофа от есента на следващата 1973 г., която радикално променя характера ѝ по посока към мистицизма. През 1972 г. Людмила си е била една млада, хубава и здрава жена с неограничени възможности, абсолютна

материалистка и със силна страст към бижутата. Би могло да се каже, че точно тази ѝ страст е насочила вниманието ѝ по-задълбочено към написаното върху Бакаджишките керамични плочки, за които е узнала най-вероятно от бащината си Държавна сигурност. Явно с протекцията на Людмила иманярите с плочките се озовават през 1972 г. в Петрич при леля Ванга. Пророчицата хич не обича иманярите, пък и достъпът до нея не е особено лесен... Затова е очевидно, че приемането на "приносителите" на "златните" плочки (при това - и без да си изчакат реда поне няколко месеца) не е станало без намеса "свише", т.е. от Татовата щерка...

И какво казва Леля Ванга по въпроса около плочките? Приблизително следното: Имането е на Инджето,

на 6-7 м под земята е, някъде към с. Каменец, но още не трябва (през 1972 г.) да се търси, защото "люта змия пази съкровището; който го доближи, тя ще го убие!" "Земята грее отдолу, - казва още Леля Ванга - но не е дошло времето!"...

Леля Ванга

Ако може да се вярва на петричанина Давидко Антонов, няколко месеца преди смъртта си (на 11 авг. 1996 г.) пророчицата повикала него и приятелите му и им обяснила как да извадят имането. Това трябвало да стане до 22 юни 2004 г., като със съкровището трябвало да се изградят две черкви.

Най-вероятно и през 1972 г. Леля Ванга е казала на хората с плочките да си "тратят" до 2004 г.. Но както се казва: "Циганин петмез не държи!" Кой търсач на съкровище ще има търпение да отложи намирането му с цели 32 години? Ами че то само след 8 г. - през 1980 г. - трябваше вече да се влезе в комунизма, а през 2004 г. в България (и без да е открил имането на Инджето!) всеки щеше да си живее бейгиби (т.е. като бей) по формулата "От всекиго според способностите, всекиму - според потребностите!"...

И на Людмила също не ѝ се чака до 2004 г. ... Бакърите с накити и гърнетата със скъпоценни камъни ѝ трябват днес и сега - в 1972 г... Затова историята около бакаджишките плочки продължава. Как? Научаваме го от интервю в седмичник от 24-30 ноември 2005 г. на стария иманяр от Горна Оряховица Веселин Иванов (роден 1926 г.). Бай Вее, както го наричат приятелите му, споделя: "Помня един случай, когато търсихме злато за Тодор Живков. Тогава със съпругата ми живеехме в Ямбол. Там работех в строителството... Един ден идва при мен един непознат, облечен в сив балтон, черен костюм и сив каскет. А бе, от половин километър мирише на ченге. Представи ми се като Станков, "служител от културата", и ми каза, че трябва да поговорим. На чаша коняче в един ресторант той разказа, че е изпратен при мен от партията с изключително важно поръчение. Аз съм щял да бъда част от една група, която тайно ще обикаля района и ще търси съкровища, които обаче няма да се предават в музеите". Според бай Вее "служителят от културата" му казал още: "Ти сам ще си подбереш още двама-трима души, с които ще работите в пълна тайна и ще се отчитате единствено на мен! И да знаеш - лично другарят Тодор Живков знае за тебе и ще те следи! Така че гледай да не се изложих или да не пропееш, че ще отгърмиш за Белене!" След тези "ободрителни" слова на "служителя от културата" на бай Вее явно не му е оставал друг избор, освен да се съгласи. "Така изкарахме 3 месеца - продължава старият иманяр. - Работехме само нощем. Казваха ни къде да копаем и ние копахме, без да питаме защо. За това време намерихме главно кости, керамика и много монети. Всичко се отнасяше от агента, който непрекъснато ни надзираваше. Накрая, след 3 месеца, агентът ни каза, че групата се разпуска, тъй като

не сме оправдали доверието на партията. Предупреди ни да си затваряме устата и... това беше"...

Людмила с баща си Тодор Живков (12 юли 1971 г.)

Изглежда, че четиримата първооткриватели на плочките не са били включени в групата на бай Вее, но те явно още след срещата си с Ванга през 1972 г. са си пробвали късмета в диренето на кървавото имане. Дори спасили заръката от плочките да принесат в жертва една кокошка. Но пък били забравили за "лютата змия", пазеща съкровището, докато върху тях от едно дърво не се изтърсила една такава огромна жълта гадина, която им изкарала акъла и ги отказала от по-нататъшни "теренни проучвания"... (Всъщност под "люта змия" леля Ванга по-вероятно е визуирала не истинска змия, а змия-механизъм). Четиримата взели всеки по една плочка и си заминали кой откъдето бил. Но тъй като единият от тях бил ямболец, т.е. Бакаджиците винаги са му били под ръка, няколко години по-късно той подновил диренето, но вече не "самосиндикално", а със знанието на ямболското МВР. Сформира се група, в която освен иманяри са включени и журналист и старши лейтенант от милицията. Ето как е описана тази акция на Бакаджика (може би през 1975/76 г.) в ямболски вестник от 5 юли 2004 г.: "Търсенето на имането продължило няколко седмици. Един по един мъжете откривали белезите [т.е. знаците,

нишаните]... Иманярите вече потривали ръце, предущайки близкото богатство. Двамата [т.е. журналистът и милиционерът]... също се надявали да го открият, за да го предадат на държавата. Тогава обаче операцията внезапно била прекратена по нареждане на шефовете на милицията и прокуратурата в Ямбол"... Има данни, че при това дирене на кървавото имане в средата на 70-те г. на XX в. е участвал и внедреният в иманярските среди от Държавна сигурност Николай Червенков (Кольо Червения). Изказва се дори и предположение, че ДС е изровила тайно съкровището и го е изнесла вън от България... А през юни 2004 г. споменатият вече Давидко Антонов от Петрич отново раздухва тлеещата 3 десетилетия жарава на прелюбопитната информация от четирите бакаджишки плочки, които незнайно как са се озовали у него (Не е изключено той да е бил един от 4-мата открили ги през 1972 г. "билкари")...

А ако някой (като автора на тази статия отначало) е скептичен относно самото съществуване на такова съкровище, нека проследи по-нататъшните логически разсъждения по въпроса. Да започнем с началния текст върху керамичните плочки: "Екир Шукан паша алтън, лето Господне 1805-о". Разбираме, че става въпрос за "златото на Екир Шукан паша". Самото име Екир Шукан "на първо четене" звучи някак странно, но то си има своето обяснение във факта, че много мохамедански (както и много християнски) имена са с еврейски произход. И тъй като със сигурност съществуват еврейските имена Якир и Шулхан, следователно може да съществува и оригиналното име Екир Шу(л)кан. Освен това този паша спокойно би могло да си е по народност евреин, приел формално исляма. Еврейският произход на пашата е дори кажи-речи задължителен, когато в неговите ръце се намират изброените в 4-те плочки богатства.

Освен това от една народна песен за Индже научаваме, че той (Инджето) е нападнал "малханата", т.е. държавното съкровище (фиска, хазната). И понеже в тази песен се визира явно "приватизирането" от Инджето на "Екир Шукан паша алтън" през 1805 г., то със стопроцентова сигурност може да твърдим, че този паша е работил в османската съкровищница - едно твърде присъщо и характерно за евреин житейско поприще. Можем да предположим също, че през 1805 г. тогавашният султан Селим III се е опитал да купи лоялността към себе си най-вероятно на видинския отцепник Осман Пазвантоглу (1758-1807), когото не е успял да "озапти" с поне три военни похода. От "малханата" са взети описаните в плочките богатства и са изпратени към Видинското "царство" на Пазвантоглу по Екир Шукан паша (който не е изключено и да е бил нещо като финансов министър на Османската империя). Периодът 1796-1806 г. е най-размирният през "Кърджалийското време" (1785-1813 г.), така че Екир Шукан през 1805 г. сигурно е водил няколкохилядна охрана на "подаръка" за Пазвантоглу. С не по-малка "армия" обаче разполага и най-силният по това време кърджалийски главатар в земите между Бакаджиците и Странджа - Индже... И понеже няма как такова богатство да премине незабелязано, явно е, че Индже го е "надушил"... Ясно е също така, че отнемането на "Екир Шукан паша алтън" през 1805 г. не е станало без кръвопролитие - затова и имането е "кърваво"... Най-вероятно тази битка за "хазната" на Екир Шукан се визира в следното иманярско сведение: "На североизток от селото [Войника], между с. Първенец и с. Войника, се намира местността "Гаванките". При тях е станало голямо сражение между хазнатарите и четата на Вълчан [през 1805 г. Вълчан е сред първите помощници на Индже - бел. на Х.Б.]. Вълчан по сведение ги е очаквал при "Кара ач", но

разбира, че те ще преминат по отстрани, и тръгва с четата и ги посреща при "Гаванките". Става голямо сражение, в което хазнатарите са избити, също и главатарят им е убит от Вълчан и погребан на същото място с всичкото си снаряжение. Но досега никой не е намерил гроба, [за който се] предполага, че е в близост до „Гаванките“. Сражението между хората на Индже и охранителите на "малханата" толкова ще да е впечатлило тамошните българи, че те дори го възпели в известната песен "Заплакала е гората". Там се казва: *"Той [Индже] си се викна, провикна от Алтън бунар кладенец:*

*Развивай, Кольо, байраци, събирай млади юнаци...
А че щем, Кольо, да идем малхана да си сардишем,
имане да си наземем..."*

["Да сардиша" означа "да заградя от всички страни, да обкръжа" - бел. на Х.Б.]

Дори според народния творец в битката за малханата през 1805 г.

"Пукна се пушка на Индже.

Като се пукна, той падна...

Загина Индже войвода!"...

Явно че след сражението с Екир Шукан паша Индже е изчезнал и поради това народният певец го е помислил за загинал. Всъщност Индже напуска България почти веднага след обира на малханата - през следващата 1806 г. Несъмнена е взаимовръзката между обира и напускането. Явно централната османска власт, колкото и слаба да е била по онова време, не е можела да "прегълтне" тази колосална загуба за хазната и е "вдигнала мерника" на Индже. В малкото останало му време за пребиваване на родна земя войводата явно е трябвало по най-бързия начин да скрие награвеното, което предвид-

ливо е описано нарочно върху керамични плочки поради далеч по-голямата им трайност от хартията...

Инджето никога повече след 1806 г. не се завръща в Родината. Неговият "приемник" Вълчан войвода, който с абсолютно пълна сигурност е знаел къде са 4-те места на "Екир Шукан паша алтън", също отнася тази тайна на оня свят през 1827/28 г. И така - до дъждовния ден на 1972 г., когато керамичните плочки "излизат на светло" и задвижват описаните в тази статия събития... Впрочем, като че ли имаме податка за едно от 4-те места на съкровището от 1805 г., а именно мястото на 7-те то-вара махмудии (жълтици): в цитираната песен Индже се провиква от Алтън бунар, което значи Златен кладенец. Ако се вярва на едно иманярско сведение, то Златният кладенец се намира "на южния склон, от източния склон на Ямболския Бакаджик, точно на юг, отклонение по склона до 3 крачки, на 274 крачки". И за да е сигурен, че няма да се объркаме, информаторът още веднъж ни напътства: "Изкачете се на източния хълм, по посока на юг, и се спуснете надолу на 274 крачки от котата". Изпълнявайки това указание, трябва да стигнем до местност, „10 на 10 крачки в диаметър", където пък трябва да има грамаден камък с размер 7 на 8-9 крачки. "На камъка написахме нашите инициали К.П.К.С. - доверява ни "любителят на старини" (който явно е иманярският кумир Кръстю Пулев от Ямбол) и продължава. Слизайки отгоре, точно на юг, южна посока, ще пресечете на 114 крачки малка рекичка (дере). Кладенецът е засипан само със земя. Гърлото му е с размери 2 на 2 метра. На третия метър е оставен празен глинен съд. Намери ли се този съд, на около 7 м се стига дъното на кладенеца, който донякъде е изпълнен със златото на пашата"... Ама тогава върви копей, Давидко! От два века имането само тебе чака.

ЕДИН ИМПЕРАТОР ОТ ЯМБОЛСКО

Обикновено, за да се разбере дали някоя личност е историческа, трябва да минат поне 50 (а още по-добре -100) години след кончината ѝ. Една личност от Ямболския край обаче още приживе, в продължение на десетилетия наред, беше (почти като Баба Ванга) митична, легендарна, историческа. Тази личност беше нашият земляк Желязко Колев Демирев, известен предимно като (Бай Желязко) Императора. Изтеклите вече години от трагичната му гибел ни дават основание да си припомним накратко житейския му път, започнал и завършил в нашия Ямболски край.

И тъй, бъдещият световноизвестен самоук нумизмат и колекционер на антики бай Желязко се родил през 1923 г. в бедно многодетно семейство в Ново село (Тополовградско), преименувано през 1950 г. на Мра-

мор. Той остава с основно образование, тъй като през 1939 г. отива чирак при един строителен предприемач в Бургас. В този град юношата Желязко Колев поставя началото на нумизматичната си колекция, която непрекъснато попълва в следващите си 6 десетилетия живот. По бургаската улица "Фердинандова" тогава имало сарафски дюкянчета (т.е. чейнчбюра) на арменци. "На витрините им - разказва Бай Желязко в началото на 1999 г. - бяха изложени някакви монети - мънички, жълти, с глави, на които имаше корони. Харесаха ми и пожелах да си ги купя. До този момент не бях виждал подобни. Казаха ми, че с пари не мога да ги взема. Само със злато". Тогава бъдещият Император "приватизира" последните останали махмудии от сандъка с чеиза на майка си и за всяка харесала му древна златна монета плаща на сарафите с двойно повече турско злато. Когато през 1943 г. 20-годишният Желязко трябва да стане войник, той заравя монетите си в земята и отива в казармата. Определен е за парашутист и е изпратен на обучение в съответната школа в Брауншвайг в тогавашната нисъюзническа Германия. Там е през 1943/44 г. и се проявява и като майстор-фотограф. През октомври 1944 г. неговата парашутна рота е изпратена на фронта срещу превърналите се вече в наши врагове немци. За участието си в боя при Страцин (25 октомври 1944 г.) Ж. Колев е награден с орден за храброст и получава офицерски чин. На фронта, където едва не загубва лявата си ръка, той спечелва и възпоменателен медал от маршал Жуков. А страстта му към древните жълтици пък му "спечелва" след Отечествената война и...първото попадане в затвора: през 1949 г. в Бургас героят от фронта и военноинвалид получава 6-годишна присъда за "покупко-продажба на злато." Тъй като поне до 1990 г. вкл. търговията с благородни метали е държавен монопол,

колекционерството на Бай Желязко редовно го конфронтира с членове 250 (за валутни престъпления) и 233 (за спекулативна търговия) на тогава действащия Наказателен кодекс. Така през живота си Императора общо 16 пъти е арестуван, 17 пъти - обискиран и 9 пъти (само до 1990 г.) осъждан. Зад решетките е прекарал общо 6 години, 8 месеца и 21 дни.

При първото си "лежане" в затвора той е опростен само след 2 (вместо след 6) години и така излиза в "цивилизацията" през 1951 г. Тогава се премества в София и започва да работи в строителна бригада на частно (той има тази привилегия при социализма като военнопневматик). "В София - разправя Бай Желязко - съдбата ме среща с командира на спортните роти полковник Емил Ишай. Той ходеше в чужбина. Веднъж, като отишъл в Германия, попаднал на аукционен търг, взел литература и ми я донесе. Там видях моите монети-ауреуси на римските императори. От там разбрах, че съм богат!".

Бай Желязко не е изкупувал само антики (Впрочем, от предпочитанието му именно към римските императорски монети идва и прякорът му Императора). Още от 1940 г. той започва да събира и сребърни столовки (от 1934 г.) и след 20 години вече е натрупал цели 186 кг. от тях. Точно тогава, през 60-те години на XX

в., държавата започва да търси тези столовки, като срещу тях се дават бонове за "Кореком". Императора се "отърва" от сребърните си "залежи" и с получените корекомски бонове купил първата си кола - един "Москвич". По негови сметки, през живота си Бай Желязко е сменил над 30 коли, като е имал и "Мерцедес", а последната му е била "Шкода-Октавия" по лиценз на "Фолксваген". С "Москвич"-а си по протежение на 60-те години Императора кръстосва из страната и изкупува антични монети, представяйки се по селата за служител от тогавашната "Златарска промишленост". За такава дейност "народната власт" не потупва по рамото и през 1971 г. той отново е осъден на 6 години затвор...

Десет години по-късно, през 1981 г., Желязко Колев пак се намира "на топло" - в ареста и после в затвора. Тогава на земяческа основа той се запознава със старшина А.А. и след освобождаването си му поръчва да намери "сигурни момчета, които си държат езика зад зъбите". А.А. събира група от 4 души (единият - също бивш старшина) и за 3 нощи през 1986 г. те прокопават

5-метров тунел до центъра на тракийската гробница край с. Винарово (Старозагорско). Достигат до голямата й зала (камера), в която е имало колесница. Най-ценна е била нейната украса и тя е продадена на Бай Желязко. Това са 5 бронзови апликации на сатири, копия на детски ръце, които са стояли до щита на вожда, апликации на Дионисий с пантера и др. Във връзка с този иманярски золум органите отново влизат в дирите на Императора...

Само че, до задържането му (през лятото на 1986 г.), междувременно той се сдобива с най-ценния експонат от колекцията си - медальона на император Юлиан Апостат (Отстъпник) (361-363 г.). Това е абсолютен уникат, единствен оцелял в света екземпляр... Той е, всъщност, юбилейна монета, с 50 % по-голяма (по-тежка) от стандартните. От нея явно са били изработени много малко бройки и те са служели за награда. Медальонът е от чисто злато и тежи 6,42 грама. Експерти от аукционната къща "Сотбис" я оценяват на минимум 400 хил.долара, но би могла да струва и 1 млн. долара. Просто, понеже няма в света втори такъв екземпляр, не е възможно и да бъде определена точна цена на притежавания от Бай Желязко уникат... Императора го придобива през 1986 г. на една нумизматична изложба в Тополовград срещу 27 хил. тогавашни лв. от собственичката му Елена Меракова (родена 1927 г.), също от Тополовград. Медальонът е принадлежал на бащата на Меракова, който се е преселил от Дедеагач в Тополовград най-вероятно около 1924 г. вследствие на етническото прочистване на българите в Беломорска Тракия от страна на гръцките окупатори. Още преди медальонът да премине през 1986 г. у Бай Желязко той е обнародван (може би малко след 1983 г.) в най-реномираното нумизматично издание в света - "Нумизматик кроникъл"

(Лондон) - от световноизвестния ямболски нумизмат ст.н.с. д-р Димитър Драганов, член на Английското кралско нумизматично общество. Още тогава специалисти от Британския музей заявяват, че тази уникална монета - медальон не може да бъде купена, защото просто е безценна...

Самият Бай Желязко, разбира се, е наясно с това и, веднъж сдобил се с невероятната антика, изобщо не се разделя с нея. Дори през лятото на същата 1986 г., когато почива на "Златните пясъци", носи медальона постоянно със себе си, зашит в банските му... За съдбата все през същата 1986 г. на уникалната монета ето какво разказва през май 1996 г. следователят Янко Алексиев: "Специален сръбски емисар предложил на Бай Желязко 3 кила злато за нея, но нашенецът му отказал. Макар и далавераджия, той знаеше кое е ценно и го къташе за себе си. Беше я скрил добре, но генерал Коцалиев успя да го убеди да я предаде на държавата".

Актът на изземването на Юлиановия медальон явно е имал небивал отзвук в иманярските среди, щом случаят е описан дори в стил "даскалска поезия" от пламенния иманяр Петър Димитров от с. Чомаковци (Плевенско). Този човек, самообявил се за приемник на Императора след смъртта му и сложил си сам проз-

вицето Краля (а иначе по-известен като Пешко Лудия), реди такива "стихове" в творбата си "Уникатът" от книжката си "Иманярски легиони":

"Императора дари зорлем своята монета, че обсаден бе в зори от харсъз ченгета! Уникален медальон купил той от стара баба, но издебнал го пагон и докладвал в щаба... Със заплахи, кандърми медальонът бил заграбен и "дарителят" в зори се видял ограбен!"

И не само "ограбен" се видял Бай Желязко, но и подведен под отговорност по стартиралото през септември 1986 г. т.нар. иманярско мегадело... Медальонът става една от конфискуваните като веществени доказателства от Императора 30 негови най-ценни монети. (Впрочем още една сред тях е особено забележителна и Бай Желязко много държи на нея - т. нар. "пръстен" на император Каракала (212-217 г.), който "пръстен" обаче не е за ръка, а е знак-украшение за дреха). Съдебната сага по "мегаделото" се проточва чак до 21 януари 1997 г., когато Бай Желязко получава присъда от Софийския районен съд 17 месеца условно за кражба на антични монети от старозагорското с. Винарово на стойност (през 1986 г.) 8 000 лв. Веднага след приключването на близо 11-годишното иманярско мегадело Императора почва да действа чрез адвокати да му бъдат върнати конфискуваните 30 монети, намиращи се на "отговорно пазене" в трезорите на Националния исторически музей... "И какво ще го правиш медальона, като ти го върнат?" - пита един журналист, а Бай Желязко му отвърща: "Докато съм жив, ще си пия с него кафето сутрин. Аз имам такъв обичай - да си пия кафето с императорите. Ще му се радвам и ще го пазя; после може пак да го подаря на музея".

Императора, обаче, така и не дочаква отново да

се "види" с униката си... На 8 март 2000 г. след обяд той е застрелян в тила на вилата си в своето ямболско село Мрамор... Така и родното, и лобното място на Бай Желязко го свързват завинаги с нашия Ямболски край... Тук, в Мрамор, е и гробът на Императора...

Видяхме вече, че Бай Желязко е възпят в едно, макар и доста спънато, стихотворение. Но той е и едно от главните действащи лица в романа на иманярска тема "Антики и смърт" (2004 г.), написан в стила на Христо Калчев. Авторката Елена Генкова е посветила на Императора доста от страниците между 84-та и 316-а.

Всъщност самият Бай Желязко винаги е гледал на себе си като на колекционер, ценител, нумизмат..."Аз не съм иманяр - твърди той, - макар че сътруднича с такива групи. Ако нямат апарат (т.е. металотърсач -бел. на Х.Б.), а групата ми се струва надеждна, им купувам. Те, като заработят, аз им удържам стойността на апарата. Но аз нямам време да ходя. Твърдя, че съм

аристократ в тоя бранш - не без самочувствие продължава Императора. - За мен това е хоби. Ако Ви кажа на каква стойност е оценена колекцията ми, ще се хванете за главата. Но аз държа на монетите като историческа стойност. Не като метал, нито като средство за препитание... А че съм посъбрал нещо, което струва много пари, е за мен само удоволствие - и то голямо. Ако трябва да продам нещо,... със сигурност ще се разболея. Продавам само това, което ми се повтаря." Само че поне до 1990 г. хобито на Бай Желязко беше "забранен плод" за простосмъртните... По този повод около 2 години след 10.XI.1989 г. Императора споделя: . "На колекционерите са вързани ръцете с член 250 от Наказателния кодекс, който забранява на частни лица да изкупуват златни монети. Но какъв колекционер ще бъда, ако не мога да притежавам злато? Златото и преди, и сега е много ценно... Докато на българските колекционери, някои от които плащат и много по-добре, отколкото в Мюнхен, се забранява изкупуването на златни монети, всичко най-ценно ще отива на Запад"...

През прословутите 45 години Императора е бил смятан за иманяр, мошеник, рецидивист, спекулант, контрабандист, а след 10-и към тези епитети се добавиха още "дон" и "кръстник на иманярската мафия"... В същото време за съселяните си от Мрамор той е един добър човек, винаги спокоен и усмихнат, човек, който отглежда кокошки, зеленчуци, жълт кантарион... Той е и голям дарител за селото си - подпомага местното читалище, дава средства за чешма и мост, издига паметник на падналите в Отечествената война мраморци... Още към 1991 г. вече е подарил на БАН 120 златни и сребърни монети, изключително редки тетрадрахми, а в Националния Исторически музей зад специална витринка с името му на дарител стоят римски импера-

торски ауреуси (златни монети)... В Алеята на парашутистите пък в Софийските гробища Императора е поставил мраморни плочи в памет на загиналите си през октомври 1944 г. другари от своята елитна парашутно-десантна рота...

Изобщо, вижда се, че Бай Желязко Колев Демирев-Императора е една спорна и противоречиво-нееднозначна личност. Но нали точно такива са, впрочем, и повечето истински исторически личности? Императора влезе в историята още приживе, а гибелта му само затвърди мястото му в нея. Може би най-близко до истината е мнението, че той, Бай Желязко, е уникално явление, най-големият патриот сред иманярите. Такъв го виждаме и в последното му интервю, където той споделя: "Ако тези неща, които съм събирал години, бяха попаднали в други търговци, отдавна щяха да бъдат изтъргувани, изядени и изпити... Не искам да продавам... Ще имам зелени и сини хартийки, но няма да имам тия красоти. Защо?" - пита Бай Желязко и завършва с думите:

"Още 10 живота да имам, пак ще ги посветя на монетите!"

ПРИЛОЖЕНИЕ

МОНЕТАРНИЦАТА КРАЙ ОМАН

(автентична преживелица на дядо В. от Долно Езерово,
Бургаско)

В Елховско между селата Оман и Кубадин се намира Паракъовската река. До самата река, в брега имаше кале. Това беше замаскиран вход на тракийско или римско подземие. То е било монетарница или, както му казват още, било е „тарапана“. Леели са златни и сребърни монети, златни и сребърни предмети.

В това подземие влязохме през 1951 г. Бяхме трима: аз, вуйчо ми К. Стефанов (голям иманяр) и един негов приятел. Три

години вуйчо ми К. бе ходил тайно от село на село да разпитва за тази дупка на Паракьовската река и най-подир я открил. Спряхме до брега на реката. Огледахме зида. Съборихме една част от него и се откри входът на монетарницата. Мястото беше обаче едно такова хлътноло. Зидът го скриваше. Но като да поемем навътре през входа, мене ме достраша, та вуйчо мина пред нас. Вървеше пръв. Той бе смел човек. Обут с дебели навуца и цървули и с остър нож, затыкнат в навивките. Току-що пристъпихме навътре и той ни дума: „Внимавайте, има змии!“ Настъпи няколко. Размърдаха се. И току се извие някоя да го захапне и той ѝ отсече главата с ножа. Ножът му бе като бръснач. „Не бойте се! Влезем ли навътре, змии няма“. Вървахме така и осветяхме подземие с карбидна лампа. Вървахме може би 50 м под земята. И наистина змии навътре вече не срещнахме. Стигнахме подземна река. Не беше широка, но къде оттичаше и накъде отиваше не се знаеше. Чуваше се само идещо от реката едно бучене и то такова, че си мислиш, че водата иде към тебе и ще те залее. А тя [подземната река] бе тясна — метър, метър и половина. Спряхме до брега. Гледаме на отсрещния бряг - дебела, опъната змия от злато с изплезен език - лежи и не мърда. Косата ми се изправи от страх. „Не бойте се! - рече вуйчо ми - Змията е капан. Трябва да обезвредим пружините.“ Това го пишеше в описанието на картата, но ние не знаехме как и къде са скачени куките. Те са намазани с мас и лой, че векове да минат не гният и не ръждясват. Вуйчо започна внимателно да опипва земята пред нас с една тояга. Заудря тук и там. Тогава стана чудо: змията изведнъж се изправи за секунда, избумтя, плесна във водата и отново се върна на мястото си. Това стана толкова мигновено и с такъв силен плясък в реката, че ние зашеметени се строполихме на земята, обезумели от страх и уплаха. Бях се изплашил до смърт. Другите и те се изплашиха и не посмяхме да преминем отсреща реката, за да вземем златната змия. Излязохме с надеждата друг път да дойдем пак, но с човек, който знае как да обезвреди капаните на змията...

След много години набрахме кураж и отидохме да търсим скъровището. С нас беше още един иманяр, който ни уверяваше, че ще обезвреди змията. Когато пристигнахме до брега и мястото на Паракьовската река, открихме, че входът за подземие е взривен. Имаше с тонове насип от пръст. Не знаехме дали военни или иманяри бяха взривили входа към монетарницата.

Ямболският историк Хараламби Баев не пише романи. Настоящият му труд обаче е на такава тема, пред която бледнее всякаква художествена измислица. Тук се редят удивителни, та чак изумителни "бисери" от ямболския иманярски фолклор. Читателят се среща и с немало фигури от местната, националната и дори световната история, като Инджето и Вълчан войвода, императорите Константин Велики и Николай I, Исмаил Хакъ паша и Белия генерал Скобелев, Леля Ванга и Людмила Живкова, Доктор Петко Момчилов и Бай Желязко Императора, бакаджишки монаси и митичния Кръстьо Пулев...